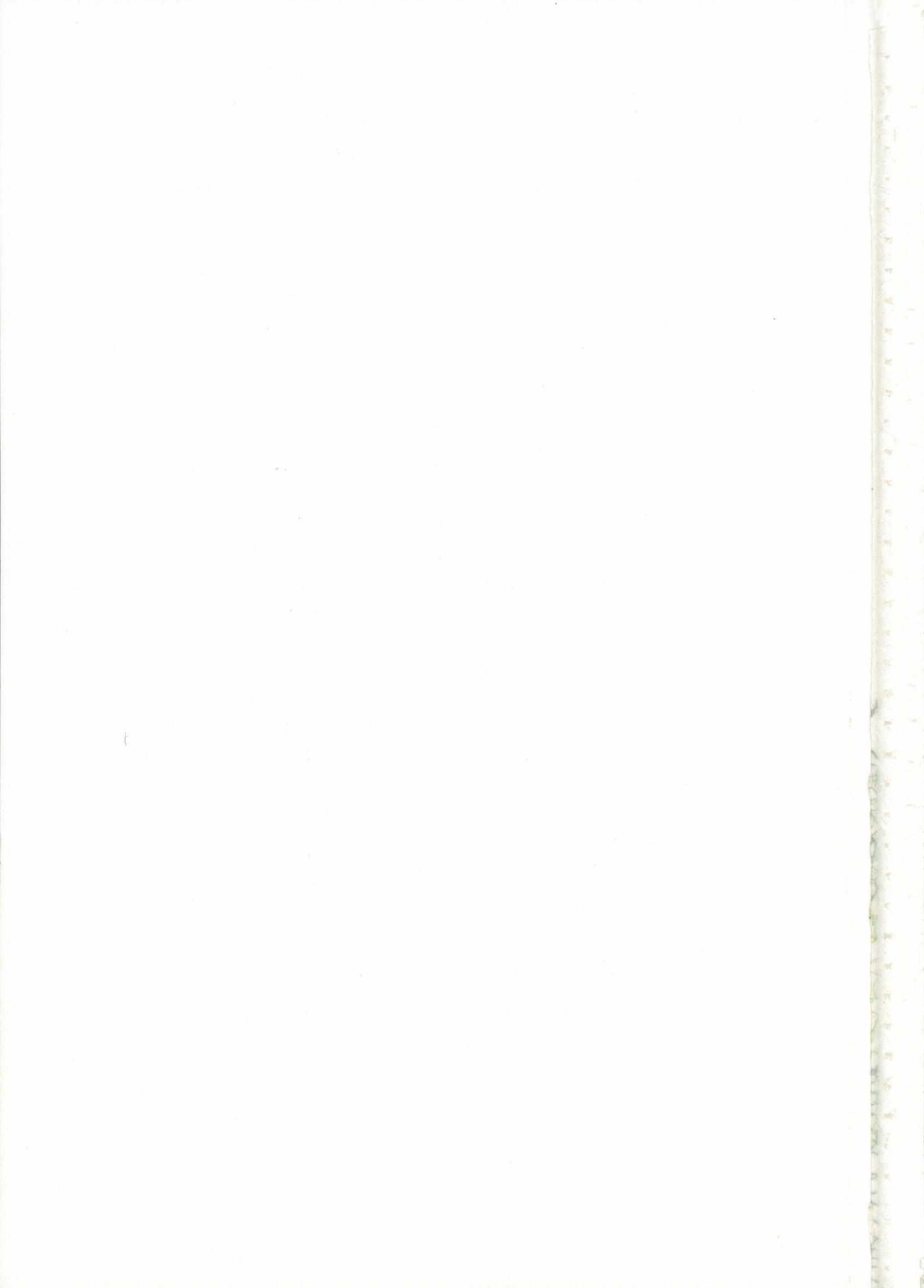

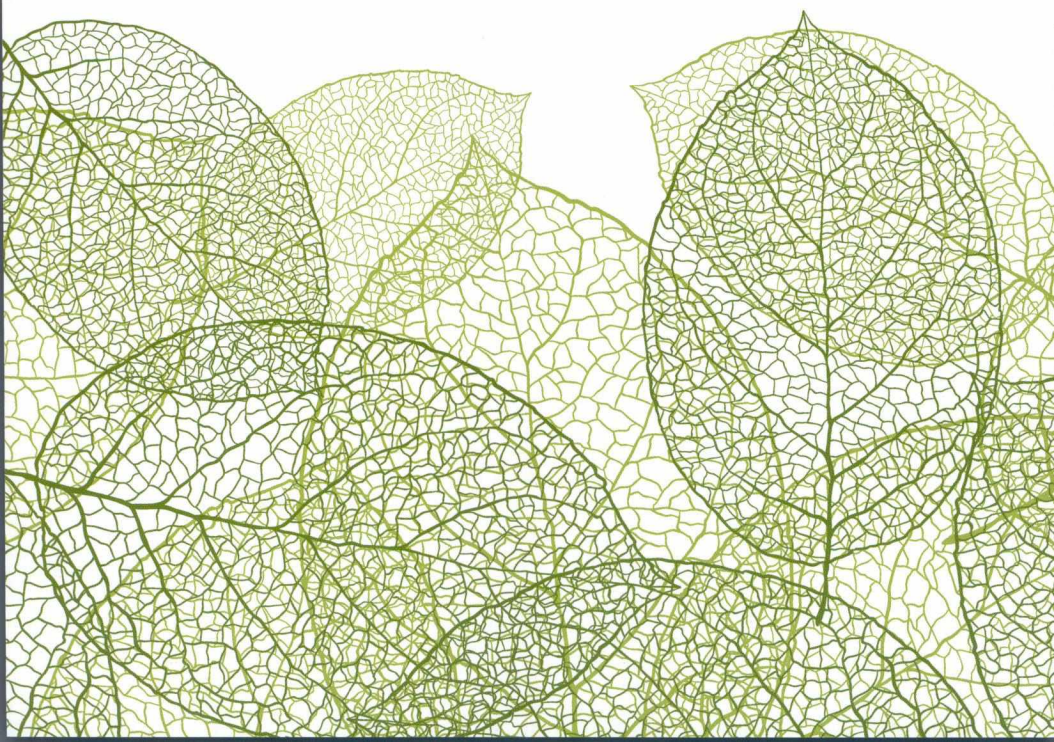
ความรู้เบื้องต้น เกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน

สำนักความร่วมมือด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ
สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ความรู้เบื้องต้น เกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน

สำนักความร่วมมือด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ
สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ชื่อหนังสือ: “ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน”

ผู้จัดทำ: สำนักความร่วมมือด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ
สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ผู้จัดพิมพ์: กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ที่ปรึกษา: นายโชติ ตราชู
ปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
ดร. วิจารย์ สิมาฉายา
รองปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

บรรณาธิการ: ดร. อัญญาพร ไกรพานนท์
ผู้อำนวยการสำนักความร่วมมือด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ

ผู้ช่วยบรรณาธิการ: ดร. ศรีสุดา จารยะพันธุ์
ดร. รุ่งนภา พัฒนวิบูลย์
ดร. กนกวรรณ ภิบาลสุข
นางสาวสุจิตรา เกียรติสุทธากร
นางสาวทิพมาศ ธาราชีวิน

พิมพ์ที่: บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน)

จำนวนพิมพ์: ๓,๐๐๐ เล่ม

ปีที่พิมพ์: ๒๕๕๖

ISBN: ๙๗๘-๖๑๖-๓๑๖-๑๔๐-๖

คำนำ

ศาสตราจารย์ ดร. สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ในฐานะผู้แทนองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงเป็นองค์หัวหน้าคณะผู้แทนไทยเข้าร่วมการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. ๒๐๑๒ (United Nations Conference on Sustainable Development) หรือการประชุม ริโอ+๒๐ (Rio+20) เมื่อวันที่ ๑๓-๒๒ มิถุนายน ๒๕๕๕ ณ นครรีโอเดจาเนโร สหพันธ์สาธารณรัฐบราซิล เพื่อร่วมกันให้คำมั่นต่อการดำเนินการด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนอีกครั้ง หลังจากที่ได้มีการจัดการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๕ และการประชุมสุดยอดโลกว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๕ นอกจากนี้ การประชุมริโอ+๒๐ ยังเปิดโอกาสให้ผู้แทนระดับสูงจากทุกประเทศรับทราบความก้าวหน้าในการดำเนินการและร่วมกันแก้ปัญหาอุปสรรคของการดำเนินการ ๒ หัวข้อหลัก ได้แก่ เศรษฐกิจสีเขียวในบริบทของการพัฒนาที่ยั่งยืนและแก้ไขปัญหาความยากจนและกรอบสถาบันระหว่างประเทศด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยที่ประชุมริโอ+๒๐ ได้ให้การรับรองเอกสารผลลัพธ์ “อนาคตที่เราต้องการ หรือ The future we want” เพื่อเป็นกรอบการดำเนินงานด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนของประชาคมโลกต่อไป

เพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจในแนวทางดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม และเพื่อร่วมอนุวัติตามพันธกรณีและเจตนารมณ์ที่ประเทศไทยได้ร่วมให้ไว้กับนานาประเทศ สำนักงานความร่วมมือด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในฐานะหน่วยงานกลางประสานการดำเนินงานภายใต้คณะกรรมการสิทธิการว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืนแห่งสหประชาชาติ (United Nations Commission for Sustainable Development) จึงได้จัดพิมพ์ชุดเอกสาร “อนาคตที่เราต้องการ” เพื่อใช้เป็นสื่อประชาสัมพันธ์ในการเผยแพร่ผลลัพธ์จากการประชุมริโอ+๒๐ ให้แก่หน่วยงาน ทั้งภาครัฐ เอกชน และภาคประชาสังคมในการผลักดันให้เกิดการบูรณาการ นำไปปฏิบัติและเชื่อมโยงเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเอกสารชุด “อนาคตที่เราต้องการ” แบ่งเป็น ๓ เล่ม ได้แก่ เล่มที่ ๑ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน เล่มที่ ๒ เอกสารอนาคตที่เราต้องการฉบับภาษาอังกฤษ และเอกสารเล่มที่ ๓ คำแปลภาษาไทยของเอกสารอนาคตที่เราต้องการ

ทั้งนี้ คณะผู้จัดทำขอขอบคุณผู้แทนจากหน่วยงานที่ร่วมให้การสนับสนุนพิจารณาความถูกต้องของเอกสาร อนาคตที่เราต้องการฉบับคำแปลภาษาไทย อาทิ กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงพลังงาน กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงแรงงาน สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กระทรวงคมนาคม กระทรวงสาธารณสุข และหน่วยงานระดับกรมภายใต้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มา ณ โอกาสนี้ด้วย

The Royal Speech
By Professor Dr.HRH Princess Chulabhorn Mahidol
At the United Nations Conference on
Sustainable Development
22 June 2012, Rio de Janeiro, Brazil

Madam President,
Heads of States and Heads of Governments,
Distinguished Delegates:

I have the honor of representing my father, His Majesty King Bhumibol Adulyadej and it gives me great pleasure to lead the Thai delegate to the United Nations Conference on Sustainable Development (UNCSD).

I should like to express our appreciation to the government of Brazil for hosting this landmark event and to the Secretary-General of the UNCSD, Mr. Sha Zukang, and his colleagues in the secretariat for their contribution and for their dedication to this event.

Since the United Nations Conference on Environment and Development in 1992, and during the past two decades, there have been major systemic changes to the ecological, social, economic, financial and political systems. Ominously, these changes are converging. It is thus important that we are able to address global, regional and national development from the social, environmental and economic view points in a balanced and integrated manner in order to ensure that the development is sustainable.

It fact, sustainable development has been practiced in Thailand over a long period, after the Sufficiency Economy philosophy was first proposed by His Majesty King Bhumibol Adulyadej as far back as 1974, in realization of the need to change unsustainable practices towards development. His Majesty had put his people and their quality of life at the center of his development agenda,

addressing the needs of the people while maintaining harmony with the environment. This philosophy stresses moderation and adoption of sustainable life styles as an over-riding principle for appropriate conduct by the populace at all levels. This philosophy is as relevant and pertinent today as it was then and has been an important basis for poverty eradication and sustainable development for our country.

The environment has a significant impact on development. The planetary boundaries of the atmosphere, hydrosphere, lithosphere, biosphere and geosphere are at risk of soon being breached, with dire consequences for human well being, welfare and security.

Development can be accomplished only with human resources. Thus, for development to be sustainable, the maintenance and improvement of the health of the people is of extreme importance, otherwise the foundation for development is weakened and cannot be sustained. While the content and parameters for the SDGs will need further discussion and elaboration, the critical importance and central role of human health and well being in sustainable development must be included.

The UNCSD provides a generational opportunity to forge international consensus to urgently respond to the global changes, of which climate change is a major, if not the main driving force of the system changes. This Conference has the opportunity to agree on bold decisions for current and future generations.

We need to agree and support a green economy and green economy policies towards sustainable development and poverty eradication. Capacity building in science, technology and innovation, as well as transfer of environmentally sound technology, are key instruments that can help promote a green economy and sustainable development. The United Nations and its subsidiary bodies can play an important role in promoting such efforts within and among regions. Thailand, through its centers of excellence is willing to cooperate in this endeavor.

At the same time, we believe that there are many paths to a green economy, which must reflect differences between developed and developing countries and with enough flexibility for countries to develop their own policies.

Thailand re-affirms our commitment towards sustainable development, and, indeed, we have seen a significant shift in the development focus in our country as issues related to the environment and social pillars of sustainable development have been increasingly recognized and mainstreamed into the national development agenda.

I reiterate that, to underpin international commitment to sustainable development, the SDG process, which is receiving wide spread support, including the dialogue mechanism, should be adopted. Equally important, we should also adopt a process that would enable the SDGs and the MDGs to be aligned by 2015, to provide a more robust set of goals that would address the major changes that have taken place, and the emerging opportunities and challenges coming to the fore.

We have the responsibility to leave a sustainable, resilient, inclusive and equitable legacy for current and future generations.

We must not fail in our responsibility to the Future.

Thank you.

สาส์นจากปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในฐานะหน่วยงานที่มีภารกิจในการขับเคลื่อนงานด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ ซึ่งเป็นหนึ่งในสามมิติหลักของการพัฒนาที่ยั่งยืน ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการบูรณาการมิติด้านสิ่งแวดล้อมร่วมกับมิติด้านเศรษฐกิจและมิติด้านสังคมที่หน่วยงานอื่น เป็นผู้รับผิดชอบหลัก เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย จึงได้เสนอให้มีการจัดตั้ง “คณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” ซึ่งมี ฯพณฯ ท่านนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน และมีผู้แทนระดับสูงของกระทรวงและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆ ร่วมเป็นกรรมการ เพื่อให้การขับเคลื่อนสามมิติหลักของการพัฒนาประเทศ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เป็นไปอย่างสอดคล้อง และมีเป้าหมายเดียว คือ เพื่อให้ประชาชนซึ่งเป็นเจ้าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายในประเทศ มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี ท่ามกลางสิ่งแวดล้อมที่ดีและเหมาะสม ตามแนวทางปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง” ที่องค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานให้กับปวงชนชาวไทยทุกคน รวมทั้งสนับสนุนให้มีการดำเนินงานตามกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างยั่งยืน ครบถ้วน มีทิศทางการพัฒนาที่ชัดเจนบนพื้นฐานของหลักวิชาการ สามารถตรวจสอบได้ และสอดคล้องกับสถานการณ์ด้านต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ

นอกจากนี้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ยังเล็งเห็นถึงความสำคัญของการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน สนับสนุนให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และบำรุงรักษาให้ประชาชนรุ่นต่อไปได้มีโอกาสใช้ประโยชน์เช่นเดียวกัน จึงได้จัดทำชุดหนังสือ “ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืนและอนาคตที่เราต้องการ” เพื่อสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ประชาชน และผู้ที่สนใจ ได้ทราบถึงความเป็นมาของการพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้งภายในประเทศและในเวทีการประชุมสหประชาชาติ และส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ และพร้อมที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศในทุกระดับให้ก้าวไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

18

นายโชติ ตราชู

ปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สารบัญ

คำนำ

Royal Speech

สารสันจากปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สารบัญ

๑. ความเป็นมาของการพัฒนาที่ยั่งยืน	๑๐
๑.๑ แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนมาจากไหน	๑๐
๑.๒ การพัฒนาที่ยั่งยืนคืออะไร	๑๒
๒. การพัฒนาที่ยั่งยืนในประเทศไทย	๑๒
๒.๑ แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในประเทศไทย	๑๓
๒.๒ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	๑๔
๓. การประชุมสหประชาชาติด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนและบทบาทของประเทศไทย	๑๗
๓.๑ การประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมมนุษย์	๑๘
๓.๒ การประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา	๑๘
๓.๓ การประชุมรีโอ+๕	๒๑
๓.๔ การประชุมสุดยอดโลกว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน	๒๑
๓.๕ การประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน	๒๓
๔ พัฒนาการด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย	๒๖
๔.๑ การปรับปรุงกฎหมายและหน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อม	๒๖
๔.๒ การดำเนินงานตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง	๒๘
๔.๓ การดำเนินการตามกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน	๓๑
๔.๓.๑ ข้อตกลงพหุภาคีด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	๓๑
ตารางที่ ๑ ข้อตกลงพหุภาคีด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	๓๒
ที่ประเทศไทยเข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิก	
๔.๓.๒ การดำเนินการตามแผนปฏิบัติการ ๒๑ (Agenda 21)	๔๐
๔.๓.๓ การผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืนในประเทศไทย	๔๑
๔.๔ การดำเนินการตามผลลัพธ์การประชุมรีโอ+๒๐	๔๔
๔.๔.๑ การแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน	๔๔
๔.๔.๒ การจัดทำนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน	๔๕

รายการคำย่อ

ADB	Asian Development Bank
ASCC	ASEAN Socio-Cultural Community
BASEL	Basel Convention on the Control of Transboundary Movements of Hazardous Waste and their Disposal
CBD	Convention on Biological Diversity
CITES	Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora
COBSEA	Coordinating Body of the Seas of East Asia
ED	Executive Director
ECOSOC	Economic and Social Council
GDP	Gross Domestic Product
GEF	Global Environmental Facility
GMS	Greater Mekong Subregion
IFSD	Institutional Framework for Sustainable Development
ITTO	International Tropical Timber Organization
ITPGR	International Treaty on Plant Genetic Resources for Food and Agriculture
IUCN	International Union for Conservation of Nature
IWRM	Integrated Water Resources Management
JPOI	Johannesburg Plan of Implementation
MARPOL	International Convention for the Prevention of Pollution from Ships
OPRC	International Convention on Oil Pollution Preparedness Response and Cooperation
PIC	Rotterdam Convention on the Prior Informed Consent Procedure for Certain Hazardous Chemicals and Pesticides in International Trade
POPs	Stockholm Convention on Persistent Organic Pollutants
RAMSAR	Convention on Wetlands of International Importance as Waterfowl Habitat
Rio+10	World Summit on Sustainable Development
Rio+20	United Nations Conference on Sustainable Development
ROAP	Regional Office for Asia and the Pacific
SCP	Sustainable Consumption and Production
SDGs	Sustainable Development Goals
UNCCD	United Nations Conference to Combat Desertification
UNCED	United Nations Conference on Environment and Development
UNCHE	United Nations Conference on Human Environment:
UNCLOS	United Nations Convention on the Law of the Sea
UNCSD	United Nations Conference on Sustainable Development
UNDP	United Nations Development Programme
UNEP	United Nations Environment Programme
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
UNFCCC	United Nations Framework Convention on Climate Change
UNFF	United Nations Forum on Forests
UNGA	United Nations General Assembly
UNPAF	United Nations Partnership Framework
WSSD	World Summit on Sustainable Development
10YFP	10-Year Framework on Programmes of Sustainable Consumption and Production

๑. ความเป็นมาของการพัฒนาที่ยั่งยืน

นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มนุษย์จำเป็นต้องพึ่งพาสิ่งแวดล้อมเพื่อการดำรงชีวิตด้วยกันทั้งสิ้น อย่างไรก็ตาม เมื่อประมาณสองร้อยกว่าปีที่ผ่านมานับตั้งแต่ยุคปฏิวัติอุตสาหกรรมเป็นต้นมาทิศทางการพัฒนาของประเทศต่างๆ ทั่วโลกมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม จึงทำให้การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดในปริมาณมากเพื่อผลิตสินค้าให้ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ที่เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ จนทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมมากมาย อาทิ ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ อันได้แก่ ดิน น้ำ ป่าไม้ สัตว์ป่า และแร่ธาตุ ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ ปัญหาการเกิดมลภาวะหรือมลพิษต่างๆ ทั้งทางดิน ทางน้ำ ทางอากาศ รวมถึงมลพิษจากขยะมูลฝอย

ปัญหาวิกฤตการณ์ทางธรรมชาติทั่วโลกอันเกิดจากการทำลายระบบนิเวศ เช่น การเกิดภาวะโลกร้อน ภัยแล้ง อุทกภัย และวาทภัย ได้ส่งผลกระทบต่อดำรงชีวิตและคุณภาพชีวิตของมนุษย์ และยังทำให้เกิดภาวะการขาดแคลนอาหาร ที่อยู่อาศัย และวิกฤตการณ์ด้านพลังงานอีกด้วย ดังนั้นมนุษย์จึงเริ่มมีความคิดที่จะหาแนวทางแก้ไขปัญหาล้างแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาร่วมกัน

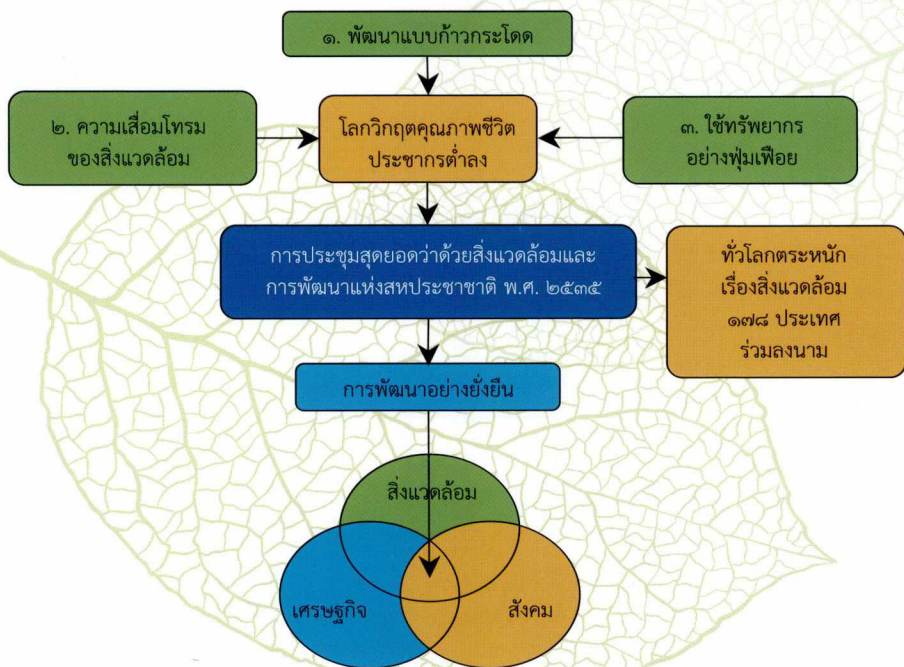
๑.๑ แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนมาจากไหน

วิกฤตการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นทั่วโลกได้กระตุ้นให้หลายประเทศเกิดความตระหนักที่จะร่วมมือกันแก้ไขปัญหาล้างแวดล้อม และเห็นควรให้มีการจัดการประชุมระดับโลกเพื่อร่วมมือกันพิจารณามาตรการแก้ไขปัญหาล้างแวดล้อมที่ประเทศต่างๆ กำลังเผชิญอยู่เป็นครั้งแรก เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๕ (ค.ศ. ๑๙๗๒) ซึ่งการประชุมนี้มีชื่อว่า “การประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ (United Nations Conference on Human and Environment)” จัดขึ้น ณ กรุงสต็อกโฮล์ม ราชอาณาจักรสวีเดน จากจุดเริ่มต้นครั้งนี้ ประเทศต่างๆ ทั่วโลกได้ตระหนักถึงวิกฤตการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาแบบมุ่งเน้นด้านเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว จึงหันมาให้ความสนใจกับการพัฒนารูปแบบใหม่ที่สามารถลดผลกระทบสิ่งแวดล้อมอันเกิดจากการพัฒนาได้ อันเป็นที่มาของแนวคิด “การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development)” ซึ่งเป็นข้อเสนอแนะจากคณะกรรมการโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (World Commission on Environment and Development) หรือ คณะกรรมการาธิการบรันท์แลนด์ (Brundtland Commission) โดยที่รายงานของคณะกรรมการาธิการบรันท์แลนด์ (Brundtland Report) ที่เสนอต่อสหประชาชาติในปี พ.ศ. ๒๕๓๐ (ค.ศ. ๑๙๘๗) เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางต่อมาในชื่อ “อนาคตของเรา (Our Common Future)” โดยในบทที่ ๒ Towards Sustainable Development ของรายงานดังกล่าว ได้กำหนดนิยามของการพัฒนาที่ยั่งยืนไว้ ดังนี้

“Sustainable development is development which meets the needs of current generations without compromising the ability of future generations to meet their own needs: World Commission on Environment and Development”

“การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นการพัฒนาที่สนองต่อความต้องการของคนรุ่นปัจจุบันโดยไม่ลดทอนความสามารถของคนรุ่นต่อมาที่จะตอบสนองความต้องการของพวกเขา”

ท่านสามารถดูรายละเอียดหลักการพัฒนาที่ยั่งยืนในรายงาน Our Common Future
ได้จาก : <http://www.un-documents.net/our-common-future.pdf>

ภาพที่ ๑ แสดงความเป็นมาและแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

๑.๒ การพัฒนาที่ยั่งยืนคืออะไร

การพัฒนาที่ยั่งยืน คือการพัฒนาที่เน้นให้มนุษย์คำนึงถึงขีดจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติบนโลก และให้มีการดำเนินการพัฒนาควบคู่ไปกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยให้เป็นการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของคนทั้งในยุคปัจจุบัน และยุคต่อไปอย่างเท่าเทียมกัน

หลักการสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ การสร้างสมดุลระหว่าง ๓ มิติของการพัฒนา อันได้แก่

๑) มิติการพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจให้เจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพ กระจ่ายรายได้ให้เอื้อประโยชน์ต่อคนส่วนใหญ่ในสังคม โดยเฉพาะคนที่มีรายได้น้อย

๒) มิติการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นการพัฒนาคนให้มีความรู้ มีสมรรถนะและมีผลผลิตสูงขึ้น ส่งเสริมให้เกิดสังคมที่มีคุณภาพ และเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้

๓) มิติการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในปริมาณที่ระบบนิเวศสามารถฟื้นตัวกลับสู่สภาพเดิมได้ การปล่อยมลพิษออกสู่สิ่งแวดล้อมในระดับที่ระบบนิเวศสามารถดูดซับและทำลายมลพิษนั้นได้ โดยให้สามารถผลิตมาทดแทนทรัพยากรประเภทที่ใช้แล้วหมดไปได้

ทั้งนี้ การพัฒนาที่ยั่งยืนจะต้องทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีระบบสังคมที่เป็นสังคมธรรมรัฐ มีระบบการพัฒนาเศรษฐกิจที่มั่นคง ไม่จำเป็นต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากภายนอก มีคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี ประชาชนรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างรู้คุณค่า โดยเฉพาะการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อเป็นฐานในการผลิต เพื่อนำไปสู่การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (Brundtland Commission, 1987)

๒. การพัฒนาที่ยั่งยืนในประเทศไทย

กระแสการพัฒนาอย่างยั่งยืนในประเทศไทยนั้นได้มีการเผยแพร่มาเป็นเวลานาน โดยท่านเจ้าคุณพระธรรมปิฎกผู้ซึ่งเป็นนักปราชญ์ทางพุทธศาสนาได้ค้นคว้าและเรียบเรียงหนังสือการพัฒนาที่ยั่งยืนขึ้น เพื่อเผยแพร่และแนะนำแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในทรงสนะของชาวพุทธพร้อมนี้ แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานแก่ปวงชนชาวไทยในโอกาสต่างๆ ได้มีการเผยแพร่ผ่านวารสารชัยพัฒนา และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๙ ซึ่งได้น้อมรับแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นกรอบแนวความคิดและทิศทางการพัฒนาระบบเศรษฐกิจมหภาคของไทย ต่อเนื่องด้วยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ เพื่อมุ่งสู่การพัฒนาที่สมดุล ยั่งยืน และมีภูมิคุ้มกัน เพื่อความอยู่ดีมีสุข มุ่งสู่สังคมที่มีความสุขอย่างยั่งยืน หรือที่เรียกว่า “สังคมสีเขียว” นอกจากนี้ แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ยังถูกรับรู้ไว้ใน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ส่วนที่ ๓ แนวนโยบายด้านการบริหารราชการแผ่นดิน มาตรา ๗๘ (๑) ความว่า : “บริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปเพื่อการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และความมั่นคงของประเทศไทยอย่างยั่งยืน โดยต้องส่งเสริมการดำเนินการตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติในภาพรวมเป็นสำคัญ” (สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, ๒๕๕๐)

๒.๑ แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในประเทศไทย

ในประเทศไทย พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้นำแนวคิดเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนมาเผยแพร่ โดยท่านได้กล่าวไว้ว่า กระแสในการพัฒนาแบบใหม่มี ๒ กระแส กระแสแรกเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวคิดของคณะกรรมการมติดีการโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (CSD) คือ มุ่งพัฒนาควบคู่ไปกับการให้ความสำคัญแก่สิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากการเพิ่มจำนวนประชากร ส่งผลให้เกิดปัญหาทรัพยากรย่อยหรือ และการเกิดมลภาวะ กระแสที่สอง คือ การพัฒนาตามแนวคิดของยูเนสโก (UNESCO) ที่ให้ความสำคัญแก่คุณค่าของมนุษย์และวัฒนธรรม ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาสำหรับชาวพุทธแล้ว การพัฒนาที่ยั่งยืนควรเป็นการพัฒนาเพื่อสร้างสังคมที่ยั่งยืน ควบคู่กับตอบสนองความต้องการของตนได้ โดยไม่ส่งผลกระทบต่อสัตว์โลก และประชาชนรุ่นต่อไป ไปในอนาคตต้องเตือนร้อน นั้นหมายความว่า การทำกิจกรรมของมนุษย์ต้องสอดคล้องกับกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ ต้องบูรณาการทั้งเศรษฐกิจและธรรมชาติแวดล้อมเข้าด้วยกัน เพื่อจะพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติ และกำจัดความยากจนออกไป ดังนั้น การพัฒนาที่ยั่งยืนจึงมีแนวทางสรุปได้ ดังนี้

๑. ต้องมีการวางนโยบายประชากรให้เหมาะสม เช่น ควบคุมจำนวนประชากรด้วยการวางแผนครอบครัว ในการแก้ปัญหาประชากรที่สำคัญอย่างหนึ่งคือการแก้ปัญหาทางการศึกษา เพราะจะครอบคลุมไปถึงการแก้ปัญหาด้านอื่นๆ ทั้งหมด ทั้งปัญหาความยากจน สาธารณสุข ตลอดจนการอนุรักษ์ธรรมชาติ

๒. ต้องอนุรักษ์หรือสงวนทรัพยากร สิ่งแวดล้อม ใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสามารถดำเนินการได้หลายวิธี เช่น การประกาศพื้นที่เป็นป่าสงวน วนอุทยาน อุทยานแห่งชาติ เขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า การฟื้นฟูแหล่งธรรมชาติที่เสื่อมโทรม การรักษาดิน น้ำ และอากาศให้ปลอดสารเคมีและมลภาวะ

๓. การผลิตเทคโนโลยีกำจัดการน้ำเสีย ตลอดจนการปรับเปลี่ยนการใช้ชีวิตไม่สุรุ่ยสุร่าย ประหยัดพลังงาน (พระธรรมปิฎก (ประยุทธิ์ ปยุตฺโต), ๒๕๔๖)

การพัฒนาที่ยั่งยืนจะสำเร็จได้จะต้องพัฒนาคนให้มีจริยธรรม พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้สรุปให้เห็นว่า ปัญหาในการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ไม่ประสบความสำเร็จนั้น เกิดจากกิเลส ๓ อย่าง ที่ขัดขวางจริยธรรม คือ ตัณหา มานะ และทิฐิ เราจึงต้องพัฒนาคนและเศรษฐกิจให้คู่ขนานไปกับการพัฒนาจริยธรรม ดังนั้น ระบบการพัฒนาที่ยั่งยืน จึงขึ้นกับ ๔ ปัจจัย ได้แก่

๑. **มนุษย์:** ต้องพัฒนาคนให้มีคุณภาพ มีสุขภาพดี ขยัน อดทน รับผิดชอบ มีฝีมือ มีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ พร้อมทั้งจะเป็นกำลังสำคัญในระบบเศรษฐกิจและสังคมที่จัดสรร ให้เกื้อหนุน และนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนโดยให้การศึกษาและจัดสรรปัจจัยเกื้อหนุน

๒. **สังคม:** จัดระบบสังคม ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง การบริหาร ตลอดจนกิจการต่างๆ ให้ผสมกลมกลืนสอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันบนฐานแห่งความรู้ความเป็นจริง สร้างบรรยากาศ แห่งความไม่เบียดเบียน บรรยากาศแห่งความช่วยเหลือเกื้อกูล พิทักษ์ปกป้องคนที่อยู่ในสถานะ ต่างๆ ซึ่งมีโอกาสและมีความสามารถต่างกัน

๓. **ธรรมชาติ:** วิถีการพัฒนาต้องยึดหลักให้มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติและดำรงชีวิต ให้สอดคล้องและกลมกลืนกับธรรมชาติ

๔. **เทคโนโลยี:** การพัฒนาเทคโนโลยี การใช้เทคโนโลยีที่เกื้อกูล ไม่ทำลายธรรมชาติ นำของเสียมาผลิตเวียนใช้ประโยชน์ใหม่ สังคมไทยต้องพัฒนาเทคโนโลยีควบคู่ไปกับการพัฒนา ตนเอง ต้องใช้เทคโนโลยีเป็นส่วนประดิษฐ์เสกสรรของมนุษย์อย่างไม่ประมาทและเพื่อเกื้อหนุน ให้ตนเองมีชีวิตดีงาม สมบูรณ์ มีอิสรภาพและสันติสุข

๒.๒ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่พระราชทาน มานานกว่า ๓๐ ปีซึ่งเป็นแนวคิดที่ตั้งอยู่บนรากฐานของวัฒนธรรมไทย เป็นแนวทางการพัฒนา ที่ตั้งบนพื้นฐานของทางสายกลาง และความไม่ประมาท คำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวเอง ตลอดจนใช้ความรู้และคุณธรรม เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต ที่สำคัญ จะต้องมี “สติ ปัญญา และความเพียร” ซึ่งจะนำไปสู่ “ความสุข” ในการดำเนินชีวิต อย่างแท้จริง

“...คนอื่นจะว่าอย่างไรก็ช่างเขา จะว่าเมืองไทยล้าสมัย ว่าเมืองไทยเชย ว่าเมืองไทย ไม่มีสิ่งทันสมัยใหม่ แต่เราอยู่พอมีพอกิน และขอให้ทุกคนมีความปรารถนาที่จะให้เมืองไทย พออยู่พอกิน มีความสงบ และทำงานตั้งจิตอธิษฐานตั้งปณิธาน ในทางนี้ที่จะให้เมืองไทย อยู่แบบพออยู่พอกิน ไม่ใช่จะรุ่งเรืองอย่างยอด แต่มีความพออยู่พอกิน มีความสงบ เปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ถ้าเรารักษาความพออยู่พอกินนี้ได้ เราก็จะยอดยิ่งยวดได้...”

(พระบรมราโชวาท ๔ ธันวาคม ๒๕๑๓)

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเห็นว่า แนวทางการพัฒนาที่เน้นการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศเป็นหลักแต่เพียงอย่างเดียวอาจเกิดปัญหาได้ จึงทรงเน้นการมีพอกินพอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่ในเบื้องต้นก่อน เมื่อมีพื้นฐานความมั่นคงพร้อมพอสมควรแล้ว จึงสร้างความเจริญและฐานะทางเศรษฐกิจให้สูงขึ้น ซึ่งหมายถึง แทนที่จะเน้นการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมนำการพัฒนาประเทศ ควรที่จะสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจพื้นฐานก่อน นั่นคือ ทำให้ประชาชนในชนบทส่วนใหญ่พอกินก่อน เป็นแนวทางการพัฒนาที่เน้นการกระจายรายได้ เพื่อสร้างพื้นฐานและความมั่นคงทางเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ ก่อนเน้นการพัฒนาในระดับสูงขึ้นไป ดังที่ทรงมีพระบรมราโชวาทเพื่อเตือนประชาชนชาวไทยให้พอกอยู่พอกิน ตั้งแต่ปี ๒๕๑๗ คือ เมื่อ ๓๐ กว่าปีที่แล้ว

“...เมื่อปี ๒๕๑๗ วันนั้นได้พูดถึงว่า เราควรปฏิบัติให้พอกมีพอกิน พอกมีพอกินนี้ก็แปลว่า เศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง ถ้าแต่ละคนมีพอกมีพอกิน ก็ใช้ได้ยิ่งถ้าทั้งประเทศพอกมีพอกินก็ยิ่งดี และประเทศไทยเวลานั้นก็เริ่มจะเป็นไม่พอกมีพอกิน บางคนก็มีมาก บางคนก็ไม่มีเลย...”

(พระราชดำรัส เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา
ณ ศาลาดุสิดาลัย วันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๔๑)

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอด ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์

ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในภายนอก ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกัน จะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

“...ฉันพูดเศรษฐกิจพอเพียง หมายความว่า ทำอะไรให้เหมาะสมกับฐานะของตัวเอง คือ ทำจากรายได้ ๒๐๐-๓๐๐ บาท ขึ้นไป เป็นสองหมื่นสามหมื่นบาท คนชอบเอาคำพูดของฉัน เศรษฐกิจพอเพียงไปพูดกันและทะเลาะ เศรษฐกิจพอเพียง คือ ทำเป็น Self-Sufficiency มันไม่ใช่ความหมาย ไม่ใช่แบบที่ฉันคิด ที่ฉันคิด คือ เป็น Self-Sufficiency of Economy เช่น ถ้าเขาต้องการดูทีวี ก็ควรให้เขามีดูไม่ใช่ไปจำกัดเขาไม่ให้ซื้อทีวี ดู เขาต้องการดูเพื่อความสนุกสนาน ในหมู่บ้านโลกา ที่ฉันไป เขามีทีวีดูแต่ใช้แบตเตอรี่ เขามีไฟฟ้า แต่ถ้า Sufficiency นั้น มีทีวี เขาฟังเพื่อย เปรียบเสมือนคนไม่มีสตางค์ไปตัดสุทไผ่ และยังใส่ เนคไทเวอร์ซาเซ อันนี้ก็เกินไป...”

(พระราชดำรัส ณ พระตำหนักเปี่ยมสุข วังไกลกังวล ๑๗ มกราคม ๒๕๔๔)

องค์ประกอบของเศรษฐกิจพอเพียง มีดังนี้

๑. **ความพอประมาณ** หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ
๒. **ความมีเหตุผล** หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ
๓. **ภูมิคุ้มกัน** หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต

แนวพระราชดำริในการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง

๑. ยึดความประหยัดตัดลดค่าใช้จ่ายในทุกด้าน ลดละความฟุ่มเฟือยในการใช้ชีวิต
๒. ยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้อง ซื่อสัตย์สุจริต
๓. ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์และแข่งขันกันในการค้าแบบต่อสู้กันอย่างรุนแรง
๔. ไม่หยุดนิ่งที่จะหาทางให้ชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ยากด้วยการขวนขวายใฝ่หาความรู้ให้มีรายได้เพิ่มพูนขึ้นจนถึงขั้นพอเพียงเป็นเป้าหมายสำคัญ
๕. ปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี ลดละสิ่งชั่วประพฤติดันตามหลักศาสนา

หลักการเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำไปสู่เป้าหมายของการสร้างความมั่นคงในทางเศรษฐกิจได้ อาทิ โดยพื้นฐานแล้ว ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม เศรษฐกิจของประเทศจึงควรเน้นที่เศรษฐกิจการเกษตร เน้นความมั่นคงทางอาหาร ซึ่งช่วยลดความเสี่ยง หรือความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจในระยะยาวได้ (สำนักงานมูลนิธิชัยพัฒนา, ๒๕๕๐)

เศรษฐกิจพอเพียง สามารถประยุกต์ใช้ได้ทุกระดับ ทุกสาขา ทุกภาคของเศรษฐกิจ ไม่จำเป็นต้องจำกัดเฉพาะแต่ภาคการเกษตร หรือภาคชนบท แม้แต่ภาคการเงิน ภาคอสังหาริมทรัพย์ และการค้าการลงทุนระหว่างประเทศ โดยมีหลักการที่คล้ายคลึงกัน คือ เน้นการเลือกปฏิบัติอย่างพอประมาณ มีเหตุมีผล และสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ตนเองและสังคม

๓. การประชุมสหประชาชาติด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนและ บทบาทของประเทศไทย

การประชุมระดับโลกที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน ถูกจัดขึ้นตั้งตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๕ (ค.ศ. ๑๙๗๒) เรื่อยมาจนปัจจุบัน โดยการประชุมระดับโลกที่สำคัญ มีดังนี้

พ.ศ. ๒๕๑๕
(ค.ศ. ๑๙๗๒)

- การประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมมนุษย์ (United Nations Conference on Human Environment: UNCHE) ณ กรุงสต็อกโฮล์ม ราชอาณาจักรสวีเดน

พ.ศ. ๒๕๓๕
(ค.ศ. ๑๙๙๒)

- การประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (The United Nations Conference on Environment and Development: UNCED หรือ Rio) ณ กรุงรีโอเดจาเนโร สหพันธ์สาธารณรัฐบราซิล

พ.ศ. ๒๕๔๐
(ค.ศ. ๑๙๙๗)

- การประชุมรีโอ +๕ (Rio+5) ณ นครนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา

พ.ศ. ๒๕๔๕
(ค.ศ. ๒๐๐๒)

- การประชุมสุดยอดโลกว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน (World Summit on Sustainable Development: WSSD หรือ Rio+10) ณ นครโจฮันเนสเบิร์ก สาธารณรัฐแอฟริกาใต้

พ.ศ. ๒๕๕๕
(ค.ศ. ๒๐๑๒)

- การประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน (United Nations Conference on Sustainable Development: UNCSD หรือ Rio+20) ณ นครรีโอเดจาเนโร สหพันธ์สาธารณรัฐบราซิล

๓.๑ การประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมมนุษย์

องค์การสหประชาชาติได้จัดการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมมนุษย์ (United Nations Conference on Human Environment: UNCHE) ในปี พ.ศ. ๒๕๑๕ (ค.ศ. ๑๙๗๒) ณ กรุงสต็อกโฮล์ม ราชอาณาจักรสวีเดน ที่ประชุมร่วมกันเรียกร้องให้ทุกประเทศตระหนักถึงการใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือย และเกินขีดจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติ ในขณะที่ประชากรในประเทศยากจนยังคงมีความเป็นอยู่ที่แร้นแค้น ไม่สามารถเข้าถึงทรัพยากรในระดับที่เหมาะสมต่อการดำรงชีวิตอยู่อย่างมีคุณภาพได้

การประชุมครั้งนี้นับเป็นการประชุมระดับโลกทางด้านสิ่งแวดล้อมครั้งแรก ที่ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางจากประเทศต่างๆ ทั้งประเทศพัฒนาแล้ว และประเทศกำลังพัฒนา โดยมีผู้แทนประมาณ ๑,๒๐๐ คนจาก ๑๑๓ ประเทศเข้าร่วม ซึ่งที่ประชุมได้ให้การรับรองเอกสารและข้อมติ (Resolution) ที่สำคัญ ดังนี้ (สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, ๒๕๔๗)

- รับรองปฏิญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมมนุษย์ (United Nations Declaration on Human Environment) ซึ่งประกอบด้วย ๒๖ หลักการ (principles) (United Nations, 1972)

- จัดตั้งโครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Environment Programme: UNEP) เพื่อประเมินสถานการณ์และทิศทางของสิ่งแวดล้อมทั้งในระดับชาติและระดับนานาชาติ ตลอดจนเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม และการอำนวยความสะดวกในการถ่ายทอดเทคโนโลยีและความรู้เพื่อ

การพัฒนาที่ยั่งยืน และกำหนดให้มีคณะมนตรีประศาสน์การ (Governing Council) ทำหน้าที่กำกับดูแลการดำเนินงานของ UNEP โดยมีสำนักงานใหญ่อยู่ที่กรุงไนโรบี สาธารณรัฐเคนยา และมีสำนักงานภูมิภาคประจำ ๖ ทวีปทั่วโลก ได้แก่ แอฟริกา เอเชียตะวันออก เอเชียและแปซิฟิก อเมริกาเหนือ ละตินอเมริกาและแคริบเบียน และยุโรป ซึ่งกรุงเทพมหานครเป็นที่ตั้งของสำนักงาน UNEP ประจำภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก (Regional Office for Asia and the Pacific : ROAP)

- กำหนดให้วันที่ ๕ มิถุนายนของทุกปีเป็นวันสิ่งแวดล้อมโลก (World Environment Day)
- เสนอให้รัฐบาลประเทศต่างๆ จัดตั้งหน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อมขึ้นในประเทศของตน

๓.๒ การประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา

รายงานบรันแลนด์ได้ก่อให้เกิดการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (United Nations Conference on Environment and Development: UNCED) หรือการประชุม

สุดยอดโลก (Earth Summit) ในระหว่างวันที่ ๓-๑๔ มิถุนายน ค.ศ. ๑๙๙๒ (พ.ศ. ๒๕๓๕) ณ นครริโอเดจาเนโร สหพันธ์สาธารณรัฐบราซิล โดยรู้จักกันอย่างแพร่หลายในชื่อ “การประชุมริโอ (Rio Conference)” ซึ่งเป็นการประชุมระดับผู้นำประเทศที่มีจุดมุ่งหมายในการกำหนดยุทธศาสตร์ว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับประชาคมโลกในอนาคต

การประชุมริโอมีผู้แทนระดับผู้นำประเทศ ประมุขของรัฐ หัวหน้าคณะรัฐบาล และเจ้าหน้าที่ระดับสูงจาก ๑๗๙ ประเทศเข้าร่วม และยังมีเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่างๆ เข้าร่วมด้วยประมาณ ๑๘,๐๐๐ คน รวมทั้งมีผู้เข้าชมงานอีกประมาณ ๔๐๐,๐๐๐ คน (กระทรวงการต่างประเทศ, ๒๕๓๗) ซึ่งที่ประชุมได้มีมติให้การรับรองเอกสารสำคัญจำนวน ๕ ฉบับ ดังนี้

ปฏิญญาริโอว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา

(Rio Declaration on Environment and Development)

- ประกอบด้วย ๒๗ หลักการที่เกี่ยวกับสิทธิและความรับผิดชอบของประชาชนในการดำเนินงานพัฒนาเพื่อปรับปรุงความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น ซึ่งปฏิญญานี้ไม่มีผลบังคับทางกฎหมายแต่มีผลผูกพันทางการเมือง (ดูรายละเอียดเพิ่มเติมที่ภาคผนวก ก)

แผนปฏิบัติการ ๒๑ (Agenda 21)

- เป็นแนวทางปฏิบัติการเพื่อพิทักษ์สิ่งแวดล้อมโลกในศตวรรษที่ ๒๑ ที่ครบถ้วน ซึ่งถือเป็นแผนแม่บทของโลกสำหรับการดำเนินงานที่จะทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม (ดูหัวข้อหลักของแผนปฏิบัติการ ๒๑ ได้ที่ภาคผนวก ข)

แถลงการณ์ว่าด้วยหลักการเรื่องป่าไม้ (Statement on Forest Principles)

- เป็นแนวทางในการจัดการ การอนุรักษ์และการพัฒนาที่ยั่งยืนสำหรับป่าไม้ทุกประเภท โดยแถลงการณ์นี้ไม่มีผลผูกพันทางกฎหมาย และมีชื่อเต็มว่า “Non-legally binding authoritative statement of principles for a global consensus on the management, conservation and sustainable development of all types of forests” (กระทรวงการต่างประเทศ, ๒๕๓๗)

กรอบอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
(United Nations Framework Convention on Climate Change: UNFCCC)

- มีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาระดับ (Stabilize) ก๊าซเรือนกระจก (greenhouse gas) ในชั้นบรรยากาศให้อยู่ในระดับที่ปลอดภัย เพื่อให้ธรรมชาติสามารถปรับตัวได้ และเพื่อเป็นการประกันว่าจะไม่มีผลกระทบต่อความมั่นคงทางอาหาร และการพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืน โดยอนุสัญญาดังกล่าวนี้นี้มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ ๒๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๗ (สำนักความร่วมมือด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ, ๒๕๔๙)

อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ
(Convention on Biological Diversity: CBD)

- มีวัตถุประสงค์เพื่ออนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ ใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน และแบ่งปันผลประโยชน์ที่ได้จากการใช้ทรัพยากรพันธุกรรมอย่างเท่าเทียมและยุติธรรม โดยอนุสัญญาดังกล่าวนี้นี้มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ ๒๙ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๖ (สำนักความร่วมมือด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ, ๒๕๔๙)

นอกจากนี้ ที่ประชุมยังได้เสนอให้ที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติ (United Nations General Assembly: UNGA) สมัยที่ ๔๗ ดำเนินการ ๒ เรื่องหลัก (กระทรวงการต่างประเทศ, ๒๕๓๕) ดังนี้

จัดตั้งคณะกรรมการว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน
(Commission on Sustainable Development: CSD)

- ทำหน้าที่ประสานและติดตามการอนุวัติตามแผนปฏิบัติการ ๒๑ ซึ่งคณะกรรมการฯ จะรายงานผลต่อสมัชชาสหประชาชาติ โดยผ่านคณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติ (Economic and Social Council: ECOSOC)

จัดตั้งกลไกการเจรจาระหว่างประเทศว่าด้วยเรื่องทะเลทราย

- เพื่อเตรียมกร่างกรอบอนุสัญญาะหว่างประเทศในการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทราย ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามข้อเรียกร้องของกลุ่มประเทศแอฟริกา

สำหรับบทบาทของประเทศไทยในการประชุมครั้งนี้ ศาสตราจารย์ ดร. สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ทรงเป็นผู้แทนพระองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และทรงเป็นองค์หัวหน้าคณะผู้แทนไทย เข้าร่วมในการประชุมพร้อมด้วยผู้แทนระดับสูงจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งการประชุมครั้งนี้ องค์หัวหน้าคณะผู้แทนไทยได้ทรงกล่าวถ้อยแถลง ในนามคณะผู้แทนไทย โดยมีสาระสำคัญคือ ทรงชี้ให้ทั่วโลกเห็นว่าประเทศไทยได้รวมนโยบาย เรื่องสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาเข้าไว้ด้วยกันมาเป็นเวลากว่า ๔๐ ปี ดังจะเห็นได้จากโครงการพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งมีการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นเป้าหมาย นอกจากนี้ ประเทศไทยยังได้ร่วมลงนามในกรอบอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งให้การรับรองปฏิญญาและแผนปฏิบัติการต่างๆ ที่จัดทำขึ้นระหว่างการประชุมรีโอด้วย (กระทรวงการต่างประเทศ, ๒๕๓๕)

๓.๓ การประชุมรีโอ+๕

หลังจากการประชุมรีโอ ๕ ปี องค์การสหประชาชาติได้จัดให้มีการประชุมเพื่อการทบทวนความก้าวหน้าของโลกในเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืน ระหว่างวันที่ ๒๓-๒๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๐ (ค.ศ. ๑๙๙๗) ณ นครนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา ซึ่งการประชุมครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ ทบทวนการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการ ๒๑ และคำมั่นต่างๆ ที่ให้การรับรองไว้แล้วในปฏิญญารีโอ โดยเฉพาะอุปสรรคและสาเหตุที่ยังไม่สามารถบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนตามที่กำหนดไว้ ซึ่งมีประเด็นที่สำคัญ ได้แก่ งบประมาณ การถ่ายทอดเทคโนโลยี รูปแบบการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน การใช้พลังงานและการขนส่ง การขาดแคลนแหล่งน้ำจืด รวมทั้งพิจารณาลำดับความสำคัญสำหรับแผนปฏิบัติการในอนาคต นอกจากนี้ในการประชุมยังเรียกร้องให้ภาครัฐบาล องค์กรระหว่างประเทศ กลุ่มหลัก (major groups) จากภาคประชาสังคม เร่งดำเนินการตามคำมั่นในเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างจริงจังเนื่องจากมีแนวโน้มของการพัฒนาที่ยั่งยืนในภาพรวมแย่ลงและยังไม่มี การดำเนินการอย่างจริงจัง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การดำเนินงานด้านการสนับสนุนทางการเงินและเทคโนโลยี และการเสริมสร้างขีดความสามารถ

๓.๔ การประชุมสุดยอดโลกว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน

ในปี พ.ศ. ๒๕๔๕ (ค.ศ. ๒๐๐๒) องค์การสหประชาชาติได้จัดการประชุมเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืนอีกครั้งโดยใช้ชื่อว่า การประชุมสุดยอดโลกว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน (World Summit on Sustainable Development: WSSD) หรือการประชุมรีโอ+๑๐ (Rio+10) ระหว่างวันที่ ๒๖ สิงหาคม - ๔ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๕ ณ นครโจฮันเนสเบิร์ก สาธารณรัฐแอฟริกาใต้ เพื่อทบทวนความคืบหน้า รวมทั้งร่วมกันหากลไกในการเร่งรัดการอนุวัติตามแผนปฏิบัติการ ๒๑ รวมถึงพันธกรณีของข้อตกลงและอนุสัญญาต่างๆ ที่เป็นผลมาจากการประชุมรีโอในปี พ.ศ. ๒๕๓๕ รวมทั้งเน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย เพื่อให้มีการดำเนินการให้เกิดผลเป็นรูปธรรมเพื่อบรรลุ

เป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยในการประชุมครั้งนี้ มีผู้แทนในระดับประมุขของรัฐและหัวหน้ารัฐบาลมากกว่า ๑๐๐ ประเทศ ตลอดจนผู้แทนองค์การระหว่างประเทศเข้าร่วมการประชุม ซึ่งที่ประชุมรีโอ+๑๐ ได้รับรองเอกสารสำคัญ ๒ ฉบับ คือ

๑. แผนปฏิบัติการของการประชุมสุดยอดโลกว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน (Plan of Implementation for the WSSD) หรือแผนการดำเนินงานโจฮันเนสเบิร์ก (Johannesburg Plan of Implementation: JPOI) เพื่อช่วยเร่งรัดการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการ ๒๑ และผลลัพธ์อื่นๆ ของการประชุมรีโอ (UNCED) ให้เกิดผลที่เป็นรูปธรรม ภายในเวลาที่เหมาะสม (ดูหัวข้อหลักของ JPOI ที่ภาคผนวก ค)

๒. ปฏิญญาโจฮันเนสเบิร์กในเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืน (Johannesburg Declaration on Sustainable Development) ซึ่งเป็นการประกาศเจตนารมณ์ทางการเมืองของประมุขของรัฐ หัวหน้ารัฐบาล และหัวหน้าคณะผู้แทนที่เข้าร่วมการประชุม เพื่อผลักดันให้ดำเนินการตามผลลัพธ์การประชุมรีโอ (UNCED) และ JPOI

นอกจากนี้ ที่ประชุมรีโอ+๑๐ ยังได้ให้ความเห็นชอบแนวทางเกี่ยวกับการเป็นหุ้นส่วน (Partnerships Initiatives) ในการดำเนินโครงการระหว่างรัฐกับองค์กรต่างๆ และกับภาคประชาสังคมบนพื้นฐานของความสมัครใจ ให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของแผนปฏิบัติการ ๒๑ (กระทรวงการต่างประเทศ, ๒๕๔๕)

สำหรับบทบาทของประเทศไทยในการประชุมรีโอ+๑๐ นี้ ศาสตราจารย์ ดร. สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ทรงเป็นผู้แทนพระองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และเป็นองค์หัวหน้าคณะผู้แทนไทย เข้าร่วมการประชุมพร้อมด้วยผู้แทนระดับสูงจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งการประชุมครั้งนี้ องค์หัวหน้าคณะผู้แทนไทยได้มีพระดำรัสในระหว่างการประชุม โต๊ะกลมเมื่อวันที่ ๒ กันยายน ๒๕๔๕ ว่า “ประเทศไทยได้ดำเนินโครงการต่างๆ ที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของแผนปฏิบัติการ ๒๑ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โครงการช่วยเหลือชาวเขาในการปลูกพืชทดแทนฝิ่นตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงก็ช่วยแก้ไขปัญหาคาความยากจนได้ และช่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไปพร้อมๆ กัน” และเมื่อวันที่ ๓ กันยายน ๒๕๔๕ องค์หัวหน้าคณะผู้แทนไทยมีพระดำรัสในการอภิปรายทั่วไปเกี่ยวกับพันธกรณีของประเทศไทยในการดำเนินงานตามผลการประชุมรีโอ (UNCED) ว่า “แม้ประเทศไทยจะมีข้อจำกัดด้านงบประมาณ แต่รัฐบาลไทยได้ดำเนินงานให้มีผลคืบหน้าในหลายๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การดำเนินการตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นปรัชญานำทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยยึดหลักทางสายกลางเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุล มีคุณภาพ และยั่งยืน...” (กระทรวงการต่างประเทศ, ๒๕๔๕)

๓.๕ การประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน

การประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. ๒๐๑๒ (United Nations Conference on Sustainable Development: UNCSĐ หรือ Rio+20) จัดขึ้น ณ นครรีโอเดจาเนโร สหพันธ์สาธารณรัฐบราซิลเพื่อให้ผู้นำฝ่ายการเมืองมาร่วมกันให้คำมั่นต่อการดำเนินการด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนอีกครั้ง รวมทั้งรับทราบความก้าวหน้าในการดำเนินการและร่วมกันแก้ปัญหาอุปสรรคของการดำเนินการ โดยกำหนดให้มีหัวข้อของการประชุม ๒ หัวข้อหลัก ได้แก่

๑) เศรษฐกิจสีเขียวในบริบทของการพัฒนาที่ยั่งยืนและการขจัดความยากจน (Green economy within the context of sustainable development and poverty eradication)

๒) กรอบสถาบันเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Institutional framework for sustainable development)

การประชุมริโอ+๒๐ มีผู้เข้าร่วมจากประเทศต่างๆ จำนวน ๑๙๑ ประเทศ โดยมีประมุขหรือผู้นำประเทศจำนวน ๗๙ ประเทศ ผู้แทนระดับรัฐมนตรี และผู้แทนจากองค์กรภาคเอกชน องค์กรภายใต้องค์การสหประชาชาติเข้าร่วม รวมประมาณ ๔๔,๐๐๐ คน ซึ่งผู้นำของแต่ละประเทศได้กล่าวถ้อยแถลงโดยมีสาระที่เกี่ยวข้องกับนโยบายการพัฒนาที่ยั่งยืนและความท้าทายในการดำเนินงานเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน นอกจากนี้ ยังเน้นย้ำความสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืนภายใต้เอกสารผลลัพธ์ **“อนาคตที่เราต้องการ (The future we want)”** และส่งเสริมให้ประเทศสมาชิกนำไปปฏิบัติอีกด้วย

เอกสาร **“อนาคตที่เราต้องการ”** มีลักษณะเป็นกรอบการดำเนินงานของประชาคมโลก เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งประเทศต่างๆ รวมทั้งประเทศไทยได้ให้คำมั่นไว้ และเอกสารดังกล่าวยังรวมถึงข้อริเริ่มใหม่ๆ อาทิ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) การจัดตั้งเวทีการหารือทางการเมืองระดับสูงว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน (High-Level Political Forum on Sustainable Development) และกระบวนการในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของโครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ เป็นต้น ซึ่งเอกสาร **“อนาคตที่เราต้องการ”** ประกอบด้วย ๖ ส่วนหลัก ได้แก่

ส่วนที่ ๑ วิสัยทัศน์ร่วม (Our common vision) ซึ่งเป็นการกำหนดวิสัยทัศน์ของประเทศต่างๆ ที่จะมาร่วมกันทำงานเพื่อแก้ปัญหาในเรื่องสำคัญๆ

ส่วนที่ ๒ ทบทวนคำมั่นทางการเมือง (Renewing political commitment) ที่เรียกร้องให้ประเทศสมาชิกรื้อฟื้นพันธกรณีที่ได้เคยตกลงกัน รวมทั้งตั้งเป้าหมายสำหรับการดำเนินงานต่อไปในอนาคต

ส่วนที่ ๓ เศรษฐกิจสีเขียวในบริบทของการพัฒนาที่ยั่งยืนและการขจัดความยากจน (Green economy in the context of sustainable development and poverty eradication) ที่เน้นย้ำในเรื่องวิสัยทัศน์ รูปแบบ และเครื่องมือที่เป็นไปได้ของแต่ละประเทศ เพื่อบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน

ส่วนที่ ๔ กรอบสถาบันเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Institutional framework for sustainable development: IFSD) ซึ่งเป็นการกำหนดวิสัยทัศน์ของกรอบการดำเนินงานที่จะกำกับดูแลเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้ระบบองค์การสหประชาชาติ

ส่วนที่ ๕ แผนงานสำหรับการดำเนินงานและการติดตาม (Framework for Action and follow up) ซึ่งแบ่งออกเป็น ๒ ส่วน ได้แก่ ๑) การดำเนินงานตามประเด็นหลัก ๒๖ หัวข้อหลัก และประเด็นข้ามสาขา (Thematic areas and cross-sectoral issues) และ ๒) การดำเนินการตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)

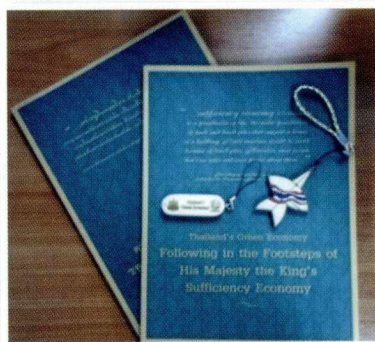
ส่วนที่ ๖ กลไกการดำเนินงาน (Means of implementation) แบ่งเป็น ๕ ส่วนหลัก เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ได้แก่

- ๑) การให้ความช่วยเหลือทางการเงินเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการ
- ๒) ความร่วมมือในการถ่ายทอดเทคโนโลยี
- ๓) การเสริมสร้างขีดความสามารถให้ประเทศกำลังพัฒนาในด้านการพัฒนาทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ
- ๔) การค้าระหว่างประเทศ
- ๕) การลงทะเบียนพันธกรณีต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

สำหรับบทบาทของประเทศไทยในการประชุมรีโอ+๒๐ นี้ ศาสตราจารย์ ดร. สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ทรงเป็นผู้แทนพระองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และทรงเป็นองค์หัวหน้าคณะผู้แทนไทย เข้าร่วมการประชุมพร้อมด้วยผู้แทนระดับสูงจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งการประชุมครั้งนี้ องค์หัวหน้าคณะผู้แทนไทยได้ทรงกล่าวถ้อยแถลงในนามของประเทศไทย เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๕๕ ซึ่งมีสาระสำคัญ คือ ประเทศไทยได้ดำเนินการเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๐ ตามแนวทางของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ได้พระราชทานแก่ปวงชนชาวไทย เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และอื่นๆ ซึ่งถือเป็นรูปแบบหนึ่งของ “เศรษฐกิจสีเขียว” โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตของคนไทยอย่างกลมกลืนกับธรรมชาติ ซึ่งการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ถูกบรรจุไว้ในวาระการพัฒนาของชาติแล้ว นอกจากนี้ ยังได้ทรงเน้นย้ำให้มีการบูรณาการเรื่องสุขภาพของมนุษย์เป็นหนึ่งในเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งประเทศไทยเองก็ยินดีที่จะให้ความร่วมมือในการส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระดับภูมิภาคด้วย

นอกจากนี้ ผู้แทนไทยได้เข้าไปมีบทบาทในการเจรจาต่อรองในกระบวนการปรับปรุงเอกสาร “อนาคตที่เราต้องการ” และประเทศไทยได้เผยแพร่ประสบการณ์และความสำเร็จจากการดำเนินการตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในรูปของหนังสือสิ่งพิมพ์และเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ภายใต้ชื่อ “เศรษฐกิจเขียว: ตามรอยเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Thailand’s Green Economy: Following in the Footsteps of His Majesty the King’s Sufficiency Economy)” ให้กับผู้แทนที่เข้าร่วมการประชุมรีโอ+๒๐ จากประเทศต่างๆ ด้วย

ท่านสามารถดูรายละเอียดเอกสารผลลัพธ์ “อนาคตที่เราต้องการ (The future we want)” ได้จาก: หนังสือ “อนาคตที่เราต้องการ (The future we want)” ฉบับภาษาไทย และฉบับภาษาอังกฤษ ซึ่งจัดทำโดยกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และจาก website: <http://www.uncsd2012.org/thefuturewewant.html>

๔. พัฒนาการด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย

๔.๑ การปรับปรุงกฎหมายและหน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อม

ประเทศไทยได้ประกาศกฎหมายด้านสิ่งแวดล้อมฉบับแรกในปี พ.ศ. ๒๕๑๘ คือ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๑๘ ซึ่งเป็นเวลา ๓ ปี หลังจากการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมมนุษย์ ซึ่งพระราชบัญญัติดังกล่าวได้จัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติขึ้นภายใต้สำนักนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๘ เพื่อทำหน้าที่กำหนดนโยบายและมาตรการด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศ

ต่อมาได้มีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวอีก ๒ ครั้ง ในปี พ.ศ. ๒๕๒๑ และ พ.ศ. ๒๕๒๒ และมีการย้ายสำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติมาสังกัดกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงาน และในปี พ.ศ. ๒๕๓๕ รัฐบาลได้ปรับปรุงกฎหมายสิ่งแวดล้อมใหม่ โดยตราเป็นพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ เพื่อขยายขอบเขตงานด้านสิ่งแวดล้อมให้กว้างขวางขึ้นทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ และรองรับการประสานงานกับต่างประเทศ ซึ่งพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวทำให้เกิดหน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อมจำนวน ๓ หน่วยงาน คือ สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม กรมควบคุมมลพิษ และกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อทำหน้าที่แทนสำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ และเพื่อให้เป็นหน่วยงานที่สามารถผลักดันนโยบายและมาตรการที่กำหนดไว้ให้มีผลเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น รวมทั้งตอบสนองนโยบายของรัฐบาลในเรื่องการกระจายอำนาจ การบริหาร และงบประมาณด้านสิ่งแวดล้อมไปสู่ท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ พระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวยังมีผลให้มีการปรับเปลี่ยนชื่อจากกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงาน เป็น กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม

จากนโยบายปฏิรูประบบราชการตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ พระราชกฤษฎีกาโอนกิจการบริหารและอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ และพระราชกฤษฎีกาแก้ไขบทบัญญัติให้สอดคล้องกับการโอนอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ ทำให้มีการจัดตั้งกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมขึ้น และมีการย้ายหน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อมทั้ง ๓ หน่วยงานข้างต้นมาสังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตั้งแต่วันที่ ๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๕ โดยสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อมได้เปลี่ยนชื่อเป็น สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, ๒๕๕๖) และนอกจาก ๓ หน่วยงานดังกล่าวข้างต้นแล้วยังมีการโอนย้ายหน่วยงานที่มีการจัดการบริการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจากกระทรวงอื่นมาสังกัดภายใต้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อสนับสนุนให้มีการสงวน อนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งบริหารจัดการให้เกิด

การใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน มีประสิทธิภาพ และมีการบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภายในและภายนอกกระทรวงมากขึ้น ซึ่งปัจจุบันกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีหน่วยงานในสังกัดรวมทั้งสิ้น ๑๐ กรม ๔ รัฐวิสาหกิจ และ ๒ องค์การมหาชน ดังแสดงในรูปผังโครงการของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

พ.ศ. ๒๕๑๘

- ตราพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๑๘
- ก่อตั้งสำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ภายใต้สำนักนายกรัฐมนตรี

พ.ศ. ๒๕๒๑

- ปรับปรุงพระราชบัญญัติฯ ฉบับ พ.ศ. ๒๕๑๘ เป็นพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๑

พ.ศ. ๒๕๒๒

- ปรับปรุงพระราชบัญญัติฯ ฉบับที่ ๒ เป็นพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๒๒
- สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติย้ายมาสังกัดกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงาน

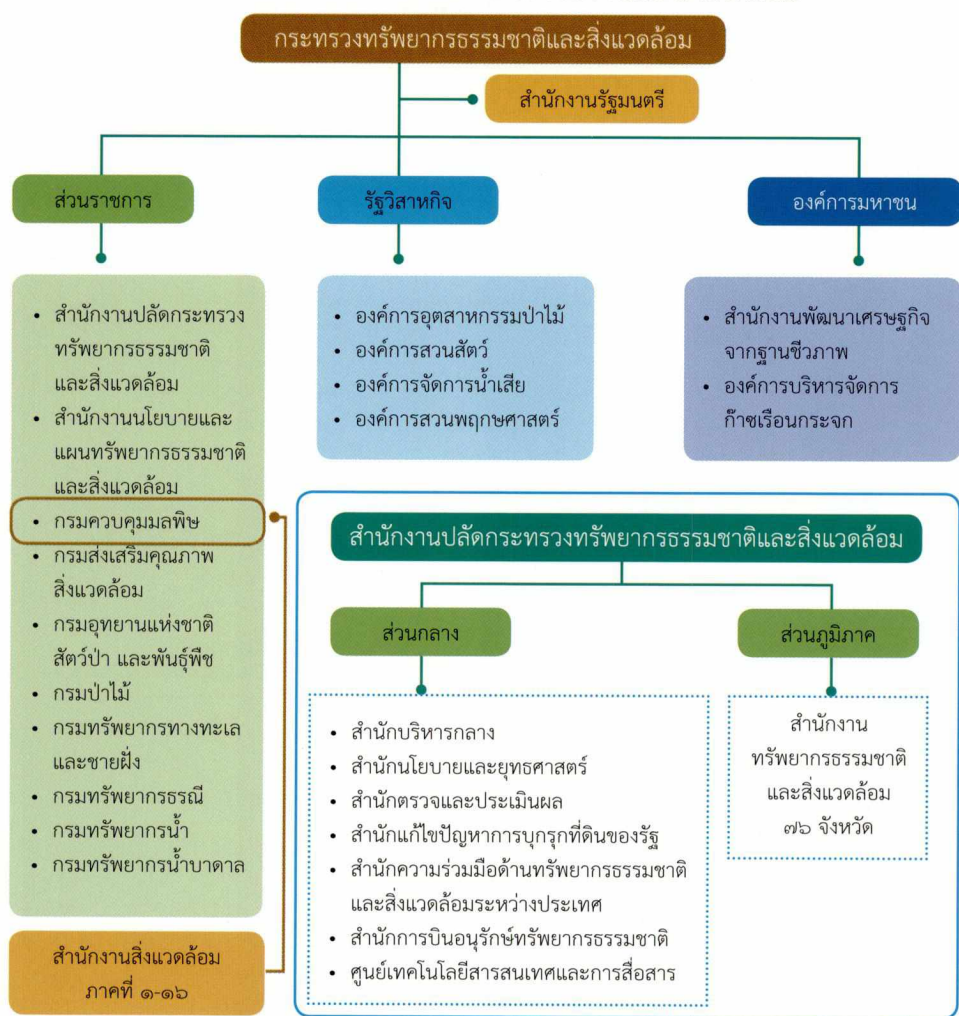
พ.ศ. ๒๕๓๕

- ยกเลิกพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ทั้ง ๓ ฉบับ
- ตราพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕
- จัดตั้งหน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อม ๓ หน่วยงาน ได้แก่ สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม กรมควบคุมมลพิษ และกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม
- เปลี่ยนชื่อ “กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงาน” เป็น “กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม”

พ.ศ. ๒๕๔๕

- จัดตั้งกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ โดยมีหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศ

ผังโครงสร้างกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๔.๒ การดำเนินงานตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง” ให้กับปวงชนชาวไทย เพื่อเปลี่ยนการดำเนินชีวิตของสังคมไทยในทุกระดับให้รอดพ้นจากวิกฤต และอยู่ในสังคมได้อย่างยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ของโลก ทั้งนี้

ได้มีการน้อมนำปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง” มาบรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๔๙) เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและบริหารประเทศ โดยยึดหลักทางสายกลางเพื่อให้ประเทศรอดพ้นวิกฤต และนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืนต่อไป และในแผนพัฒนาเศรษฐกิจฯ ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔) ซึ่งเป็นแผนการพัฒนาประเทศ แบบบูรณาการที่มุ่งให้เกิด “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน” (Green and Happiness Society) ภายใต้แนวปฏิบัติของปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง” โดยมีคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา (Human Centered Development) (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐, ๒๕๔๙)

สำหรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจฯ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙) ซึ่งเป็นแผนพัฒนาของชาติ ฉบับปัจจุบัน และมีเป้าหมายหลักที่จะสร้างสังคมที่เป็นสุข มีการพัฒนาและการเติบโตอย่างต่อเนื่อง และยั่งยืน บนพื้นฐานของหลักปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง” เช่นเดียวกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจฯ ฉบับที่ผ่านมา เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม การจัดปัญหาความยากจน และมุ่งส่งเสริมแบบแผนการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้มีลักษณะเป็น “เศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy)” อาทิ

- การปรับตัวของอุตสาหกรรมสู่การผลิตแบบเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
- การใช้พลังงานทดแทน
- การบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและการบริการด้านสุขภาพ
- การฟื้นฟู พืชและทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรม
- การใช้ประโยชน์จากมาตรการสร้างรายได้จากการอนุรักษ์ เช่น การลดการปล่อย

ก๊าซเรือนกระจกจากการทำลายป่าและความเสื่อมโทรมของป่าในประเทศกำลังพัฒนา การจ่ายเงินค่าตอบแทนการให้บริการของระบบนิเวศ เป็นต้น

- การปรับโครงสร้างภาคเกษตรไปสู่การผลิตที่ยั่งยืน
- การเปลี่ยนแปลงนโยบายพลังงานและขนส่งไปสู่การใช้พลังงานสะอาด และเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงาน
- การพัฒนาตลาดคาร์บอนเครดิต
- การใช้ประโยชน์จากกลไกการพัฒนาที่สะอาด

(แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑, ๒๕๕๔)

นอกจากนี้ ยังได้มีการนำแนวพระราชดำริเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืนต่างๆ มาจัดทำเป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะการพัฒนาชนบทเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนในทุกพื้นที่ของประเทศให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน โดยโครงการพระราชดำริที่สำคัญ และมีการดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๙๓ มีดังนี้

๑. **โครงการพระราชดำริเกี่ยวกับป่า** มีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มปริมาณของป่าไม้ในประเทศไทยให้เพิ่มมากขึ้นอย่างมั่นคงและถาวร โดยใช้วิธีการที่เรียบง่ายและประหยัดในการดำเนินงาน ตลอดจนเป็นการส่งเสริมระบบวงจรป่าไม้ในลักษณะอันเป็นธรรมชาติดั้งเดิม อาทิ โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทราย (จังหวัดเพชรบุรี)^๑ โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ (จังหวัดเชียงใหม่)^๒ โครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำแม่อาว (จังหวัดลำพูน)^๓ โครงการห้วยองคต (จังหวัดกาญจนบุรี) โครงการพัฒนาปากน้ำปราณบุรี (จังหวัดประจวบคีรีขันธ์) โครงการพัฒนาเบ็ดเสร็จลุ่มน้ำสาขาแม่ปิง (จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดลำพูน) เป็นต้น

๒. **โครงการพระราชดำริเกี่ยวกับดิน** มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหาความเสื่อมโทรมของดิน อันเกิดจากสาเหตุทางธรรมชาติ เช่น ดินเปรี้ยว ดินต่ง ดินเค็ม และไม่มีดิน ซึ่งทรงเรียกดินเสื่อมโทรมเหล่านี้ว่า **“ดินแร้นแค้น”** โดยโครงการพระราชดำริเกี่ยวกับดินมีหลายโครงการ อาทิ โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน (จังหวัดฉะเชิงเทรา) โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทราย (จังหวัดเพชรบุรี) โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ (จังหวัดเชียงใหม่) โครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำแม่อาว (จังหวัดลำพูน) โครงการศึกษาฟื้นฟูที่ดินเสื่อมโทรมเขาชะงุ้ม (จังหวัดราชบุรี) โครงการทดลองแก้ปัญหาดินเปรี้ยว (จังหวัดนครนายก) โครงการหญ้าแฝก และโครงการแก้กลังดิน เป็นต้น

๓. **โครงการพระราชดำริเกี่ยวกับน้ำ** เพื่อช่วยให้เกษตรกรทำการเพาะปลูกได้อย่างสมบูรณ์ตลอดปี ในปัจจุบันพื้นที่การเพาะปลูกนอกเขตชลประทานต้องอาศัยเพียงน้ำฝนและน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติเป็นหลัก ทำให้พืชได้รับน้ำไม่สม่ำเสมอตามที่พืชต้องการ อีกทั้งความผันแปรเนื่องจากปริมาณน้ำฝนไม่เพียงพอต่อความต้องการของพืช ส่งผลให้ผลผลิตที่ได้มีปริมาณและคุณภาพไม่ดีเท่าที่ควร ทั้งนี้โครงการพระราชดำริเกี่ยวกับน้ำเพื่อการเกษตร ประกอบด้วยโครงการแก้มลิง โครงการฝายชะลอน้ำ โครงการน้ำดีไม่เสีย โครงการบำบัดน้ำเสียด้วยผักตบชวา โครงการฝนหลวง และโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ **“คลองลัดโพธิ์”** เป็นต้น

๔. **โครงการพัฒนาเกษตรและส่งเสริมอาชีพ** พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงริเริ่มโครงการสวนพระองค์หรือโครงการหลวงที่ส่งเสริมการปลูกพืชเมืองหนาวแทนการปลูกฝิ่น เพื่อช่วยให้ชาวไทยภูเขามีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ลดการตัดไม้ทำลายป่าไม้และพื้นที่ต้นน้ำลำธาร โดยมีสถานีวิจัยในโครงการหลวงทั้งหมด ๓ แห่ง คือ สถานีเกษตรหลวงอ่างขาง สถานีเกษตรหลวงแม่สุด และสถานีเกษตรหลวงปางดะ นอกจากนี้ พระองค์ยังทรงส่งเสริมโครงการจัดตั้งหมู่บ้านสหกรณ์การเกษตร เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรให้รู้จักประกอบอาชีพด้วยตนเอง ไม่ต้องขายผลิตผลให้พ่อค้าคนกลาง ทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มมากขึ้น^๔

๑ ที่มา: www.huaysaicenter.org

๒ ที่มา: www.hongkhrai.com

๓ ที่มา: www.chaipat.or.th

๔ ที่มา: www.เรารักพระเจ้าอยู่หัว.com และ <http://www.deqp.go.th>

สำหรับโครงการพระราชดำรินในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถที่แสดงถึงความห่วงใยในประชาชน และต้องการยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้นโดยสอดคล้องกับแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว คือ โครงการ “มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพพิเศษในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ” ซึ่งเป็นโครงการที่เน้นให้ราษฎรโดยเฉพาะชาวนาในท้องถิ่นชนบท ทำอาชีพเสริม โดยใช้เวลารว่างจากการทำนาทำไร่มาทำงานศิลปาชีพและเชรามิก^๕

นอกจากนี้ พระองค์ยังทรงริเริ่มโครงการพระราชดำรินเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอีกหลายโครงการ อาทิ

- โครงการอนุรักษ์เต่าทะเล โดยได้พระราชทานเกาะมันใน จังหวัดระยอง ซึ่งรัฐบาลในสมัยนั้นถวายให้เป็นทรัพย์สินส่วนพระองค์ โดยจัดเป็นศูนย์กลางอนุรักษ์และเพาะขยายพันธุ์เต่าทะเล โดยพระราชทานชื่อว่า “โครงการสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ อนุรักษ์พันธุ์เต่าทะเล”
- โครงการปะการังเทียมเพื่อฟื้นฟูทรัพยากรสัตว์น้ำให้มีความอุดมสมบูรณ์ ทำให้มีแหล่งทำการประมงสำหรับชาวประมงขนาดเล็กเพิ่มขึ้น^๖
- โครงการป่ารักษน้ำ เพื่อบรรเทาวิกฤติการณ์ ขาดแคลนน้ำอย่างร้ายแรง^๗

๔.๓ การดำเนินการตามกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน

ประเทศไทยได้ร่วมกับประชาคมโลกในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยได้เข้าร่วมการประชุมระดับโลกด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนที่สำคัญทุกครั้ง พร้อมทั้งให้ความสำคัญในการดำเนินการภายในประเทศให้เป็นไปตามคำมั่นของผลการประชุมต่างๆ ที่ประเทศไทยเข้าร่วม โดยเฉพาะอย่างยิ่งแผนปฏิบัติการ ๒๑ นอกจากนี้ ประเทศไทยยังมีความร่วมมือระหว่างประเทศภายใต้กรอบความร่วมมือระดับต่างๆ มากมาย ทั้งในระดับภูมิภาคและอนุภูมิภาค อาทิ ภูมิภาคอาเซียน อนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขง เป็นต้น รวมถึงการเข้าเป็นภาคีของข้อตกลงพหุภาคีด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมฉบับต่างๆ ดังนี้

๔.๓.๑ ข้อตกลงพหุภาคีด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ปัจจุบันปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาระดับโลก เนื่องจากระบบนิเวศมีความเชื่อมโยงกัน จึงทำให้เกิดกิจกรรมการพัฒนาต่างๆ ของมนุษย์มีผลกระทบข้ามพรมแดนระหว่างประเทศ ดังนั้น ประเทศไทยจึงได้เข้าร่วมเป็นภาคีของข้อตกลงพหุภาคีด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจำนวนมากเพื่อร่วมมือกับประเทศอื่นๆ ในการดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมโลก รายละเอียดข้อตกลงพหุภาคีด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ประเทศไทยเป็นภาคีสมาชิก มีดังนี้

๕ ที่มา: <http://hmq.dss.go.th/>

๖ ที่มา: http://www.rdpb.go.th/rdpb/visit3/20-50project/50project_9_1.html

๗ ที่มา: <http://www.forest.go.th>

ตารางที่ ๑ ข้อตกลงพหุภาคีด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ประเทศไทยเข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิก

ข้อตกลงพหุภาคี	สถานภาพของอนุสัญญา	สถานภาพของประเทศไทย	สาระสำคัญ
กลุ่มการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพ			
อนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดพันธุ์สัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora: CITES) <u>หน่วยงานประสานการดำเนินงาน</u> กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช	มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๑๘	ให้สัตยาบันเมื่อวันที่ ๒๑ มกราคม ๒๕๒๖ และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ ๒๑ เมษายน ๒๕๒๖	เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์ หรือถูกคุกคามจนทำให้มีปริมาณร่อยหรอและอาจเป็นเหตุให้สูญพันธุ์ โดยการสร้างเครือข่ายทั่วโลกในการควบคุมการค้าระหว่างประเทศ (International Trade) ทั้งสัตว์ป่า พืชป่า และผลิตภัณฑ์ (ที่มา: Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora)
อนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ (Convention on Wetlands of International Importance as Waterfowl Habitat : Ramsar) <u>หน่วยงานประสานการดำเนินงาน</u> สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	มีผลบังคับใช้ตั้งแต่เดือน ธันวาคม ๒๕๑๘	ให้ภาคยานุวัติเมื่อวันที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๔๑ และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๔๑	เพื่อกำหนดกรอบการดำเนินงานและสร้างความร่วมมือระดับสากลในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากพื้นที่ชุ่มน้ำ และทรัพยากรต่างๆ ในพื้นที่ชุ่มน้ำอย่างยั่งยืน โดยเน้นเฉพาะพื้นที่ชุ่มน้ำที่หลายประเทศเป็นเจ้าของหรือใช้ประโยชน์ร่วมกัน โดยไม่ละเมิดอำนาจอธิปไตยของเจ้าของพื้นที่ และการส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์ร่วมกับการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ด้วยการให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำ (ที่มา: Convention on Wetlands of International Importance as Waterfowl Habitat)
อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกโลกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ (Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage: the World Heritage Convention)	มีผลบังคับใช้ตั้งแต่เดือน ธันวาคม ๒๕๑๘	ให้ภาคยานุวัติเมื่อวันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๓๐ มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๓๐	เพื่อส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศภาคีในการกำหนดมาตรการที่เหมาะสมทั้งด้านนโยบายและวางแผนแม่บทเพื่อการอนุรักษ์และจัดการมรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ ที่คำนึงถึงการอนุรักษ์ที่มีประสิทธิภาพ ด้านกฎหมาย วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี

ข้อตกลงพหุภาคี	สถานภาพของอนุสัญญา	สถานภาพของประเทศไทย	สาระสำคัญ
หน่วยงานประสานการดำเนินงาน สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม			การบริหารจัดการ และการสนับสนุนงบประมาณเพื่อ สงวนรักษาคุ่มครองและส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมและ ธรรมชาติที่มีความสำคัญต่อมวลมนุษยชาติให้คงอยู่ต่อไป (ที่มา: Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage)
อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (Convention on Biological Diversity: CBD) หน่วยงานประสานการดำเนินงาน สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๒๙ ธันวาคม ๒๕๓๖	ให้สัตยาบันเมื่อวันที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๔๖ และ มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๔๗	เพื่ออนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งให้มี การใช้ประโยชน์องค์ประกอบของความหลากหลาย ทางชีวภาพอย่างยั่งยืน และแบ่งปันผลประโยชน์ที่ได้ จากการใช้ทรัพยากรพันธุกรรมอย่างยุติธรรมและเท่าเทียม (ที่มา : Convention on Biological Diversity)
อนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการแปรสภาพเป็น ทะเลทราย (United Nations Conference to Combat Desertification: UNCCD) หน่วยงานประสานการดำเนินงาน กรมพัฒนาที่ดิน	มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๑๑ กันยายน ๒๕๔๖	ให้ภาคยานุวัติเมื่อวันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๔๘ และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๙	เพื่อควบคุมการเคลื่อนไหวของสิ่งมีชีวิตดัดดัดพันธุกรรม (GMOs) ข้ามพรมแดน เพื่อควบคุมการค้าระหว่างประเทศ เพื่อจัดการกับการใช้สิ่งมีชีวิตดัดดัดพันธุกรรมที่อาจมี ผลกระทบในด้านลบต่อการอนุรักษ์ และการใช้ประโยชน์ จากความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน และยังรวม ไปถึงความเสี่ยงต่อสุขภาพมนุษย์ด้วย (ที่มา: Cartagena Protocol on Biosafety)
พิธีสารคาร์ตาเฮนาว่าด้วยความปลอดภัยทาง ชีวภาพ (Cartagena Protocol on Biosafety) หน่วยงานประสานการดำเนินงาน สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๑๑ กันยายน ๒๕๔๖	ให้ภาคยานุวัติเมื่อวันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๔๘ และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๙	เพื่อควบคุมการเคลื่อนไหวของสิ่งมีชีวิตดัดดัดพันธุกรรม (GMOs) ข้ามพรมแดน เพื่อควบคุมการค้าระหว่างประเทศ เพื่อจัดการกับการใช้สิ่งมีชีวิตดัดดัดพันธุกรรมที่อาจมี ผลกระทบในด้านลบต่อการอนุรักษ์ และการใช้ประโยชน์ จากความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน และยังรวม ไปถึงความเสี่ยงต่อสุขภาพมนุษย์ด้วย (ที่มา: Cartagena Protocol on Biosafety)

ตารางที่ ๑ ข้อตกลงพหุภาคีด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ประเทศไทยเข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิก (ต่อ)

ข้อตกลงพหุภาคี	สถานภาพของอนุสัญญา	สถานภาพของประเทศไทย	สาระสำคัญ
สนธิสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยทรัพยากรพันธุกรรมพืชเพื่ออาหารและการเกษตร (International Treaty on Plant Genetic Resources for Food and Agriculture: ITPGR) หน่วยงานประสานการดำเนินงาน กรมวิชาการเกษตร	มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๒๙ มิถุนายน ๒๕๔๗	ลงนามเมื่อวันที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๕ แต่ยังไม่ได้ให้สัตยาบัน	เพื่ออนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากรพันธุกรรมพืชเพื่ออาหารและเกษตรยั่งยืน และการแบ่งปันผลประโยชน์ซึ่งเกิดจากการใช้ทรัพยากรนั้นอย่างเป็นธรรมและเท่าเทียมกัน โดยสอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (ที่มา: International Treaty on Plant Genetic Resources for Food and Agriculture)
กลุ่มการจัดการสารเคมี			
อนุสัญญาบาเซลว่าด้วยการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของของเสียอันตรายและการกำจัด (Basel Convention on the Control of Transboundary Movements of Hazardous Waste and their Disposal: Basel) หน่วยงานประสานการดำเนินงาน กรมควบคุมมลพิษ	มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๓๕	ให้สัตยาบันเมื่อวันที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๑	เพื่อกำหนดข้อตกลงระหว่างประเทศในการควบคุมการนำเข้า การส่งออก การนำผ่าน พร้อมทั้งการจัดการของเสียอันตรายให้มีความปลอดภัย ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของมนุษย์ และสิ่งแวดล้อม อีกทั้งเป็นการป้องกันอันตรายสงที่ผิดกฎหมาย (ที่มา : Basel Convention on the Control of Transboundary Movements of Hazardous Waste and their Disposal)
อนุสัญญาออตเตอร์ดัมว่าด้วยกระบวนการแจ้งข้อมูลสารเคมีล่วงหน้าสำหรับสารเคมีอันตรายและสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชและสัตว์บางชนิดในการค้าระหว่างประเทศ (Rotterdam Convention on the Prior Informed Consent Procedure for Certain Hazardous Chemicals and Pesticides in International Trade: PIC) หน่วยงานประสานการดำเนินงาน กรมควบคุมมลพิษ	มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๗	ให้ภาคยานุวัติเมื่อวันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๕ และมีผลบังคับใช้ ๙๐ วัน (๒๑ พฤษภาคม ๒๕๔๕)	เพื่อส่งเสริมความร่วมมือและรับผิดชอบระหว่างประเทศในเรื่องการค้าสารเคมีอันตรายบางชนิด เพื่อปกป้องสุขภาพอนามัยของมนุษย์และสิ่งแวดล้อมจากอันตรายของสารเคมี และเพื่อส่งเสริมการใช้สารเคมีอย่างไม่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม โดยให้มีการแจ้งหรือการแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของสารเคมีแก่ผู้มีอำนาจตัดสินใจของชาติ ได้ทราบถึงการนำเข้าและส่งออกสารเคมีอันตราย ต้องห้ามหรือจำกัดการใช้อย่างเข้มงวด และสูตรผสมของสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชและสัตว์ที่เป็นอันตราย

ข้อตกลงพหุภาคี	สถานภาพของอนุสัญญา	สถานภาพของประเทศไทย	สาระสำคัญ
			ต่อสิ่งแวดล้อม โดยให้มีการแจ้งหรือการแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของสารเคมีแก่ผู้มีอำนาจตัดสินใจของชาติ ได้ทราบถึงการนำเข้าและส่งออกสารเคมีอันตราย ต้องห้ามหรือจำกัดการใช้อย่างเข้มงวด และสูตรผสมของสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชและสัตว์ที่เป็นอันตรายอย่างร้ายแรง และให้มีการกระจายข่าวสารการตัดสินใจนี้แก่ภาคีสมาชิก (ที่มา: Rotterdam Convention on the Prior Informed Consent Procedure for Certain Hazardous Chemicals and Pesticides in International Trade)
อนุสัญญาสต็อกโฮล์มว่าด้วยสารมลพิษที่ตกค้างยาวนาน (Stockholm Convention on Persistent Organic Pollutants: POPs) หน่วยงานประสานการดำเนินงาน กรมควบคุมมลพิษ	มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๔๗	ให้สัตยาบันเมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๔๘ และมีผลบังคับใช้ ๙๐ วัน (๑ พฤษภาคม ๒๕๔๘)	เพื่อคุ้มครองสุขภาพอนามัยของมนุษย์และสิ่งแวดล้อม โดยการลดและ/หรือเลิกการผลิต การใช้ และการปลดปล่อย สารมลพิษที่ตกค้างยาวนาน ซึ่งเป็นกลุ่มสารประกอบอินทรีย์ที่ย่อยสลายได้ยาก มีคุณสมบัติเป็นพิษต่อมนุษย์และสัตว์ ตกค้างยาวนาน สะสมในสิ่งมีชีวิต และสามารถเคลื่อนย้ายได้ไกลในสิ่งแวดล้อม (ที่มา: Stockholm Convention on Persistent Organic Pollutants)
กลุ่มปัญหาสิ่งแวดล้อมด้านภูมิอากาศ			
อนุสัญญาเวียนนาเพื่อการป้องกันชั้นโอโซน (The Vienna Convention for the Protection of the Ozone Layer) หน่วยงานประสานการดำเนินงาน กรมโรงงานอุตสาหกรรม	มีผลบังคับใช้เมื่อเดือน มิถุนายน ๒๕๒๘	ให้ภาคยานุวัติเมื่อวันที่ ๗ กรกฎาคม ๒๕๓๒ และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๓๒	เพื่อร่วมกันดำเนินการป้องกันชั้นโอโซนในบรรยากาศมิให้ถูกทำลาย และร่วมกันแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากรูโหว่ของชั้นโอโซน โดยสนับสนุนให้เกิดการวิจัยและความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างประเทศต่างๆ นอกจากนี้ออนุสัญญายังประกอบด้วยข้อตกลงระหว่างประเทศที่จะลดและเลิกการใช้สารเคมีที่ก่อให้เกิดการทำลายชั้นโอโซนอีกด้วย (ที่มา: The Vienna Convention for the Protection of the Ozone Layer)

ตารางที่ ๑ ข้อตกลงพหุภาคีด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ประเทศไทยเข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิก (ต่อ)

ข้อตกลงพหุภาคี	สถานภาพของอนุสัญญา	สถานภาพของประเทศไทย	สาระสำคัญ
พิธีสารมอนทรีออลเพื่อการลดและเลิกการใช้สารทำลายชั้นโอโซน (The Montreal Protocol on Substances that Deplete the Ozone Layer) หน่วยงานประสานการดำเนินงาน กรมโรงงานอุตสาหกรรม	มีผลบังคับใช้เมื่อ ๑ มกราคม ๒๕๓๒	ให้สัตยาบันเมื่อวันที่ ๗ กรกฎาคม ๒๕๓๒ และ มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๓๒	เพื่อเป็นกฎข้อบังคับให้ประเทศที่อยู่ภายใต้พิธีสารฯ ดำเนินการลดปริมาณการใช้สารเคมีที่ก่อให้เกิดโรคของชั้นโอโซนในบรรยากาศ อันได้แก่ สารเคมีในตระกูล CFC มีการใช้มาตรการจำกัดการนำเข้า การส่งออก การบริโภค และการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิต ตลอดจนควบคุมการผลิตในระดับอุตสาหกรรมให้เลิกใช้สารเคมีเหล่านี้ (ที่มา: The Montreal Protocol on Substances that Deplete the Ozone Layer)
อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ United Nations Framework Convention on Climate Change: UNFCCC) หน่วยงานประสานการดำเนินงาน สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	มีผลบังคับใช้เมื่อ ปี ๒๕๓๗	ให้สัตยาบันเมื่อวันที่ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๓๗ และ มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๓๘	เพื่อรักษาความเข้มข้นของปริมาณก๊าซเรือนกระจกในชั้นบรรยากาศให้อยู่ในระดับที่ปลอดภัย เพื่อให้ระบบนิเวศธรรมชาติสามารถปรับตัวได้ และเพื่อเป็นการประกันว่าจะไม่มีผลกระทบต่อความมั่นคงทางอาหารและการพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืน (ที่มา: United Nations Framework Convention on Climate Change)
พิธีสารเกียวโต (Kyoto Protocol to the UNFCCC) หน่วยงานประสานการดำเนินงาน สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	มีผลบังคับใช้เมื่อ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘	ให้สัตยาบันเมื่อวันที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๔๕ และ มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘	เพื่อเป็นข้อผูกพันทางกฎหมายในการลดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของประเทศภาคี (ที่มา : Kyoto Protocol to the UNFCCC)

ข้อตกลงพหุภาคี	สถานภาพของอนุสัญญา	สถานภาพของประเทศไทย	สาระสำคัญ
กลุ่มสิ่งแวดล้อมทางทะเลชายฝั่ง			
อนุสัญญาว่าด้วยการป้องกันมลภาวะจากเรือ (International Convention for the Prevention of Pollution from Ships: MARPOL) <u>หน่วยงานประสานการดำเนินงาน</u> กรมเจ้าท่า	มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๒๖	ภาคยานุวัติเมื่อวันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๕๐ และ มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑	เพื่อปกป้องรักษาสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สิ่งแวดล้อมในทะเลและชายฝั่งให้รอดพ้นจากมลภาวะ อันเนื่องมาจากการทิ้งน้ำมัน หรือสารที่เป็นอันตรายโดย เจตนา (ที่มา: International Convention for the Prevention of Pollution from Ships)
อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล (United Nations Convention on the Law of the Sea: UNCLOS) <u>หน่วยงานประสานการดำเนินงาน</u> กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย	มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๓๗	ภาคยานุวัติเมื่อวันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๕๕ และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๕๕	เพื่อกำหนดระเบียบ กฎหมายทางทะเลและมหาสมุทร โดยคำนึงถึงอำนาจอธิปไตยของแต่ละรัฐตามความเหมาะสม การดำเนินงานจะเป็นการอำนวยความสะดวกต่อการสื่อสาร ระหว่างประเทศ และส่งเสริมการใช้ประโยชน์ทางทะเล และมหาสมุทรอย่างสันติ (ที่มา : United Nations Convention on the Law of the Sea)
อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการเตรียมการ ปฏิบัติการและความร่วมมือในการป้องกันและ ขจัดมลพิษน้ำมัน พ.ศ. ๒๕๓๓ (International Convention on Oil Pollution Preparedness Response and Cooperation, 1990 : OPRC) <u>หน่วยงานประสานการดำเนินงาน</u> กรมเจ้าท่า	มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๓๘	ร่วมเป็นภาคีเมื่อวันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๔๓ และ มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๔๓	เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศในการจัด ครบน้ำมันและมลพิษที่เกิดจากครบน้ำมัน โดยการ จัดทำมาตรการระดับประเทศหรือมาตรการระหว่าง ประเทศ (ที่มา: International Convention on Oil Pollution Preparedness Response and Cooperation, 1990)

นอกจากความร่วมมือในการรอบข้อตกลงพหุภาคีด้านสิ่งแวดล้อมแล้วนี้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ยังมีความร่วมมือกับองค์การระหว่างประเทศ รวมทั้งประเทศต่างๆ เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม ภายใต้กรอบความร่วมมือภูมิภาคและอนุภูมิภาคต่างๆ อาทิ

๑) โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Programme: UNDP) เพื่อร่วมกันกำหนดกรอบภาคีความร่วมมือเพื่อการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Partnership Framework: UNPAF) โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของความร่วมมือเพื่อประโยชน์ร่วมกันระหว่างองค์กรสหประชาชาติและรัฐบาลไทย โดยมีสำนักความร่วมมือด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นหน่วยประสานงานหลัก

๒) องค์การไม้เขตร้อนระหว่างประเทศ (International Tropical Timber Organization: ITTO) เพื่อลดอัตราการตัดไม้ทำลายป่าในป่าเขตร้อน เนื่องจากการค้าไม้เขตร้อนเป็นหนึ่งในปัจจัยหลักของการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยมีกรมป่าไม้เป็นหน่วยประสานงานหลัก

๓) โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Programme: UNEP) โดยประเทศไทยได้รับการเลือกตั้งให้เป็นสมาชิกคณะมนตรีประสานการโครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (UNEP Governing Council) มาอย่างต่อเนื่องทำให้ประเทศไทยได้มีโอกาสกำหนดหลักเกณฑ์นโยบาย และแนวทางในการดำเนินโครงการด้านสิ่งแวดล้อมภายใต้เครือข่ายสหประชาชาติ โดยมีสำนักความร่วมมือด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นหน่วยประสานงานหลัก

๔) การประชุมสหประชาชาติว่าด้วยป่าไม้ (United Nations Forum on Forests: UNFF) เพื่อส่งเสริม อนุรักษ์ และจัดการ ป่าไม้ทุกประเภทเป็นไปอย่างยั่งยืน และเพื่อสร้างความเข้มแข็งของนโยบายด้านการป่าไม้ของฝ่ายการเมืองที่ชัดเจนในระยะยาวโดยมีกรมป่าไม้เป็นหน่วยประสานงานหลัก

๕) กองทุนสิ่งแวดล้อมโลก (Global Environmental Facility: GEF) ซึ่งเป็นกลไกทางการเงินในการแก้ไขปัญหาวิกฤตทางสิ่งแวดล้อมโลก โดยมีปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทำหน้าที่เป็นหน่วยงานกลางประสานการดำเนินงานเชิงปฏิบัติการ (Operational Focal Point) มีหน้าที่ในการลงนามรับรองให้ความเห็นชอบโครงการของประเทศไทยไปยังสำนักงานเลขาธิการกองทุนสิ่งแวดล้อมโลกเพื่อขอรับการสนับสนุน

๖) สหภาพนานาชาติเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติ (International Union for Conservation of Nature: IUCN) เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในระดับโลก

๗) แผนปฏิบัติการทางด้านทะเลเอเชียตะวันออก (the East Asian Seas Action Plan) เพื่อจัดการมลพิษจากแหล่งกำเนิดทางทะเลและบนบก การอนุรักษ์แหล่งที่อยู่อาศัยทางทะเลและชายฝั่ง และการป้องกันภัยพิบัติทางทะเลและชายฝั่ง จัดการข้อมูลข่าวสาร การเสริมสร้างขีดความสามารถของประเทศสมาชิก การวิเคราะห์ประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในอนาคต และการส่งเสริมความร่วมมือในระดับภูมิภาค โดยมีกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งเป็นหน่วยประสานงานหลัก

๘) ความร่วมมืออาเซียนด้านสิ่งแวดล้อม (ASEAN Cooperation on the Environment) เพื่อดำเนินการตามความร่วมมือด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศอาเซียน อาทิ มลพิษหมอกควันข้ามแดน การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพ การจัดการทรัพยากรน้ำ การจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองอย่างยั่งยืน สิ่งแวดล้อมทางทะเลและชายฝั่ง และสิ่งแวดล้อมศึกษาให้เป็นไปตามแผนจัดตั้งประชาสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community Blueprint: ASCC Blueprint) ในหัวข้อ “ส่งเสริมความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม” โดยมีสำนักความร่วมมือด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นหน่วยประสานงานหลัก

๙) โครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (Greater Mekong Subregion: GMS) เป็นความร่วมมือของ ๖ ประเทศ คือ ราชอาณาจักรกัมพูชา สาธารณรัฐประชาชนจีน (มณฑลยูนนาน และมณฑลกว่างสี) สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม และประเทศไทยเริ่มต้นตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๕ โดยมีธนาคารพัฒนาเอเชีย (Asian Development Bank: ADB) เป็นผู้ให้การสนับสนุนหลัก โดยสาขาความร่วมมือของ GMS มี ๙ สาขา ได้แก่ คมนาคมขนส่ง โทรคมนาคม พลังงาน การค้า การลงทุน การเกษตร สิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยว และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยมีสำนักความร่วมมือด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นหน่วยประสานงานหลักในสาขาส่งเสริมการค้า

๑๐) ความตกลงว่าด้วยความร่วมมือเพื่อการพัฒนาแม่น้ำโขงอย่างยั่งยืน ค.ศ. ๑๙๙๕ (Agreement on the Cooperation for the Sustainable Development of the Mekong River Basin: 1995 Mekong Agreement) เป็นความร่วมมือของ ๔ ประเทศ คือ ราชอาณาจักรกัมพูชา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม และประเทศไทย เริ่มต้นตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๕ โดยมีคณะกรรมการจัดการแม่น้ำโขง (Mekong River Commission) ทำหน้าที่ส่งเสริม และประสานงานการจัดการและการพัฒนาแหล่งน้ำและทรัพยากรเกี่ยวเนื่องอื่นๆ แบบยั่งยืน เพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของประเทศสมาชิก โดยมีกรมทรัพยากรน้ำเป็นหน่วยงานประสานงานหลัก

๔.๓.๒ การดำเนินการตามแผนปฏิบัติการ ๒๑ (Agenda21)

ประเทศไทยได้ดำเนินโครงการต่างๆ ที่สนับสนุนแผนปฏิบัติการ ๒๑ ในหลายๆ ด้าน เพื่อสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของประชาชนชาวไทย ด้วยการผสมผสานการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การส่งเสริมรักษาและอนุรักษ์คุณภาพด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศ ควบคู่ไปกับการพัฒนา ด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน อาทิ การส่งเสริมให้มีการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบ บูรณาการ (Integrated Water Resources Management: IWRM) การปรับโครงสร้างการพัฒนา ชุมชนและเมืองอย่างยั่งยืน ซึ่งมีระบุในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๘ (พ.ศ. ๒๕๔๐- ๒๕๔๔) ที่เน้นให้คนเป็นศูนย์กลางหรือเป้าหมายสุดท้ายของการพัฒนา เรียกอีกนัยหนึ่งก็คือ เป็นการพัฒนาของคน โดยคน และเพื่อคน ซึ่งจะทำให้การพัฒนาประเทศไทย ก้าวเข้าสู่การพัฒนา ที่พึงปรารถนาในระยะยาว คือ เศรษฐกิจดี สังคมไม่มีปัญหา และการพัฒนายั่งยืน การพัฒนา เพื่อให้คนไทยส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น หรืออยู่ดีมีสุข จะต้องปรับเปลี่ยนวิธีการพัฒนา หรือ ยุทธศาสตร์การพัฒนาใหม่ พร้อมทั้งให้ความสำคัญต่อการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น

ปัญหาสิ่งแวดล้อม ส่วนหนึ่งมีพื้นฐานมาจากกิจกรรมในระดับท้องถิ่น ดังนั้น รัฐบาลในระดับ ท้องถิ่นจึงมีบทบาทสำคัญที่จะทำให้เกิดการก้าวสู่การพัฒนายั่งยืน ซึ่งแผนปฏิบัติการ ๒๑ เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้แนะนำถึงการทำให้ชุมชนน่าอยู่อย่างยั่งยืน โดยการสร้างให้เกิดการ มีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชน ชุมชน และภาคที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนใน การดำเนินงานพัฒนาชุมชน โดยใช้แผนปฏิบัติการ ๒๑ ในระดับท้องถิ่น (Local Agenda 21) เนื่องจาก รัฐบาลท้องถิ่นในฐานะที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด ควรมีบทบาทสำคัญในการให้การศึกษา และ ระดมความร่วมมือของสาธารณชน ในเรื่องการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยร้องขอให้รัฐบาลท้องถิ่นทุกๆ แห่งหรือกับประชาชน ชุมชน ภาคธุรกิจและอุตสาหกรรม เพื่อร่วมกันจัดทำแผนงาน นโยบาย กฎหมาย และกฎเกณฑ์ต่างๆ ของท้องถิ่นนั้นๆ ที่ครอบคลุมทั้ง ๓ มิติ ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม และ สิ่งแวดล้อม โดยกระบวนการหรือดังกล่าว จะช่วยเสริมสร้างความตื่นตัวของประชาชนในประเด็น ต่างๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนมากขึ้น

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ได้ดำเนินการริเริ่มจัดทำโครงการส่งเสริมพหุภาคีในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนภายใต้แผน ปฏิบัติการ ๒๑ ในระดับท้องถิ่น (Local Agenda 21) ขึ้น โดยเริ่มโครงการครั้งแรกในปี พ.ศ. ๒๕๔๗ ซึ่งในปัจจุบันมีท้องถิ่นเข้าร่วมโครงการแล้วจำนวน ๖๔ แห่ง โดยขณะนี้ได้มีการขยายแนวคิดของ โครงการไปยังท้องถิ่นต่างๆ อย่างต่อเนื่อง (ที่มา: กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม)

หัวใจสำคัญของการดำเนินโครงการ คือ การส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนและภาคต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการพัฒนาชุมชนทั้ง ๓ ด้าน คือ สังคม เศรษฐกิจ และ สิ่งแวดล้อม โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำชุมชนไปสู่ความน่าอยู่อย่างยั่งยืน และพึ่งพา ตนเองได้ในการบริหารจัดการอนุรักษ์ พื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นและชุมชนจะได้ประโยชน์จากโครงการ อาทิ การพัฒนาองค์ความรู้ในการบริหารจัดการ

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาศักยภาพการเป็นผู้นำชุมชน ความเข้าใจรูปแบบแนวทางการพัฒนาของท้องถิ่น การมีแผนพัฒนาท้องถิ่นที่เกิดจากกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ เป็นต้น

๔.๓.๓ การผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืนในประเทศไทย

การผลิตและการบริโภคอย่างยั่งยืน (Sustainable Consumption and Production: SCP) เริ่มเป็นกระแสหลักหลังจากการประชุมสุดยอดของโลก ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๕ ส่งผลให้ประเทศต่างๆ ร่วมกันสร้างกรอบความร่วมมือและข้อตกลงในระดับต่างๆ และเริ่มมีนโยบายส่งเสริมการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม กระแสการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืนมีแนวทางการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้นเมื่อที่ประชุมริโอ+๒๐ ในเดือนมิถุนายน ๒๕๕๕ ได้ให้การรับรองกรอบ ๑๐ ปีว่าด้วยการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน (10-Year Framework on Programmes of SCP: 10YFP) เพื่อเป็นกรอบการดำเนินงานระดับโลกในการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ เป็นการยกระดับเพื่อบูมสู่การผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน ทั้งในประเทศที่พัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนา

ในสมัยก่อนที่จะมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ประเทศไทยพึ่งพิงการผลิตในภาคเกษตรกรรมเป็นหลัก แต่หลังจากการดำเนินการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๐๔-๒๕๐๙) เป็นต้นมา โครงสร้างเศรษฐกิจของไทยเน้นการผลิตในภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น จึงทำให้การผลิตภาคการเกษตรเปลี่ยนมาเป็นการเกษตรเชิงเดี่ยวเพื่อการค้า และเน้นการผลิตวัตถุดิบเพื่อการส่งออก โดยใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสมัยใหม่ต่างๆ ที่หลั่งไหลเข้ามาในประเทศ โดยเฉพาะสารเคมีกำจัดโรคและแมลง ปุ๋ยเคมีและเครื่องจักรกลทางการเกษตร ซึ่งส่งผลกระทบต่อทั้งเกษตรกร ผู้บริโภค และสิ่งแวดล้อม จึงเริ่มมีแนวคิดในการทำเกษตรอินทรีย์ การใช้ประโยชน์ของเสียในภาคเกษตรกรรมในรูปของพลังงานทดแทนหรือเชื้อเพลิง การนำกลับไปเป็นอาหารสัตว์หรือนำไปทำปุ๋ย เป็นต้น สำหรับการผลิตภาคอุตสาหกรรมของไทย ได้เริ่มมีการพัฒนาอย่างจริงจัง ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๑๔-๒๕๒๔ โดยมุ่งเน้นอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก การจัดการด้านสิ่งแวดล้อมในเวลานั้นจึงเป็นการบำบัดที่ปลายท่อ (end-of-pipe treatment) เพียงเพื่อให้สอดคล้องกับกฎหมายของภาครัฐในขณะนั้น ที่มีลักษณะแบบการสั่งการและควบคุม (command and control) การผลิตที่มองมิติด้านเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว ส่งผลกระทบต่อมิติทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมตามมา ประกอบกับประชาคมโลกได้เห็นความสำคัญของการผลิตที่ยั่งยืน จึงทำให้ปัจจุบันภาครัฐส่งเสริมให้ภาคธุรกิจนำเครื่องมือการจัดการสิ่งแวดล้อมรูปแบบใหม่ๆ มาใช้ อาทิ เทคโนโลยีสะอาด (cleaner technology) หรือระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม (Environmental Management System) การประเมินผลการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Performance Evaluation) ฯลฯ ส่งผลให้ภาคธุรกิจเริ่มหันมาใส่ใจต่อสิ่งแวดล้อมและผู้บริโภคยิ่งขึ้น

สำหรับการบริโภคอย่างยั่งยืนในบริบทของประเทศไทย มีพื้นฐานจากการประยุกต์แนวคิดว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืนและหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไว้ด้วยกัน โดยให้ความสำคัญกับการบริโภคอย่างยั่งยืน ทั้งในระดับภาครัฐ ภาคการผลิตและบริการ ภาคสื่อสารมวลชน และภาคประชาชน โดยมีนโยบายมาตรการและกลไกส่งเสริมการบริโภคอย่างยั่งยืนของทุกภาคส่วน มุ่งพัฒนาการบริโภคอย่างยั่งยืนแบบมีส่วนร่วมและโปร่งใส ดังนั้น การบริโภคอย่างยั่งยืนในบริบทของประเทศไทยจึงคำนึงถึงปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวข้อง ทั้งจากภาคการผลิตและการบริโภค อันได้แก่ ความจำเป็นในการบริโภคตามความต้องการพื้นฐาน ความต้องการที่นอกเหนือจากความจำเป็น และความตระหนักกับจิตสำนึกของประชาชน ซึ่งเป็นตัวขับเคลื่อนวิธีการบริโภค สามารถส่งเสริมให้เกิดการปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริโภค ผ่านระบบการให้การศึกษา การเรียนรู้จากประสบการณ์ การปรับตัวและการปรับทัศนคติเพื่อลดความต้องการบริโภคให้อยู่ในระดับพอเหมาะ

สำหรับภาคการผลิตและการบริการในบริบทของประเทศไทย มีการเน้นให้ความสำคัญถึงประสิทธิภาพในการผลิตและการหมุนเวียนทรัพยากร เพื่อให้เกิดความพอเพียงและสามารถตอบสนองคุณภาพชีวิตที่ดีได้ จึงได้มีการจัดทำ “ยุทธศาสตร์เพื่อส่งเสริมรูปแบบการบริโภคที่ยั่งยืนของประเทศ” เพื่อเป็นกลยุทธ์สำหรับปรับเปลี่ยนวิธีการบริโภคของทุกภาคีและทุกกลุ่มชนในสังคมไทยไปสู่วิธีการบริโภคอย่างยั่งยืน (ที่มา: สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย)

โครงการส่งเสริมการผลิตและการบริโภคอย่างยั่งยืนของประเทศไทย ที่ได้มีการดำเนินงานแล้ว อาทิ

๑) โครงการฉลากเขียว (Green Label) ดำเนินการโดยสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย มีวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งผลิตภัณฑ์เป้าหมายที่อยู่ในโครงการฉลากเขียว อาทิ กระดาษรีไซเคิล (กระดาษพิมพ์ เขียน และกระดาษอนามัย) ผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปที่ทำจากพลาสติกที่ใช้แล้ว และแปรรูปกลับมาใช้ใหม่ หลอดฟลูออเรสเซนต์ประหยัดพลังงาน สีที่ไม่ผสมสารตะกั่วและสารปรอท ตู้เย็นประหยัดพลังงานไฟฟ้า เครื่องสุขภัณฑ์ประหยัดน้ำ เครื่องปรับอากาศประหยัดพลังงานไฟฟ้า ถ่านไฟฉายที่ไม่ผสมปรอท สเปรย์ที่ไม่มีสารซีเอฟซี และสารซักฟอกที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

๒) โครงการฉลากคาร์บอน เป็นโครงการที่ดำเนินการโดยองค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก (องค์การมหาชน) ซึ่งประกอบด้วยฉลาก ๒ แบบ คือ

- เครื่องหมายคาร์บอนฟุตพริ้นต์ แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ ฉลากคาร์บอนฟุตพริ้นต์ของผลิตภัณฑ์ ซึ่งเป็นการแสดงปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกตลอดวัฏจักรชีวิตของผลิตภัณฑ์ ตั้งแต่การได้มาซึ่งวัตถุดิบ การผลิต การขนส่ง การกระจายสินค้า การใช้งาน จนถึงการจัดการซากผลิตภัณฑ์ อันจะเป็นการเสริมสร้างความยั่งยืนให้กับผู้ประกอบการและธุรกิจของไทยสามารถแข่งขันได้ในตลาดโลก และฉลากคาร์บอนฟุตพริ้นต์ขององค์กร ซึ่งเป็นเครื่องมือในการประเมินการปล่อยก๊าซเรือนกระจกที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ขององค์กร เพื่อใช้

ในการวางแผนลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังเป็นการเตรียมความพร้อม หากภาครัฐจำเป็นต้องมีรายงานปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจก (Greenhouse Gas Reporting) ขององค์กรต่างๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางบริหารจัดการการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของประเทศไทย

- ผลาผลลดคาร์บอน คือ ผลาที่แสดงการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกเฉพาะในกระบวนการผลิต เมื่อเทียบกับปีฐาน ต่อหน่วยสินค้า เพื่อเป็นข้อมูลอย่างง่ายสำหรับผู้บริโภคประกอบการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้า

๓) โครงการจัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Green Procurement) เพื่อขับเคลื่อนการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ และเพื่อกระตุ้นให้ผู้ผลิตหันมาผลิตผลิตภัณฑ์ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงคุณภาพและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมตลอดทั้งวัฏจักรชีวิต แทนการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการใช้ผลิตภัณฑ์ นอกจากนี้ ยังกระตุ้นให้เกิดการบริโภคที่ยั่งยืนของภาคประชาชน โดยการดำเนินงานที่ผ่านมา ประกอบด้วย การจัดประชุมสัมมนาเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมให้กับหน่วยงานภาครัฐ การจัดงานแสดงสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Green Products Fair) ร่วมกับร้านค้า การจัดทำมุมจำหน่ายสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และการจัดทำเกณฑ์ข้อกำหนดสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของภาครัฐมีปรากฏในแผนการดำเนินงานระดับประเทศหลายฉบับ อาทิ แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔) แผนแม่บทแห่งชาติว่าด้วยการผลิตที่สะอาด พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๕๔ แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔ ยุทธศาสตร์ที่ ๔ ของแผนบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๔๘-๒๕๕๑ และร่างแผนยุทธศาสตร์การบริโภคที่ยั่งยืนของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นต้น

สำหรับการดำเนินงานของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้น ได้มีการแบ่งภารกิจตามบทบาทหน้าที่ของแต่ละหน่วยงาน ดังนี้

๑) สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดำเนินงานด้านการกำหนดนโยบายและแผนงานด้านการเจริญเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

๒) กรมควบคุมมลพิษ ดำเนินงานด้านการผลิตที่ยั่งยืน

๓) กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ดำเนินงานด้านส่งเสริมการบริโภคที่ยั่งยืน

๔) สำนักความร่วมมือด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นหน่วยงานหลักในการประสานการดำเนินงานของกรอบ ๑๐ ปีว่าด้วยการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน เพื่อให้เกิดการปฏิบัติตามกรอบ ๑๐ ปีของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

๔.๔ การดำเนินการตามผลลัพธ์การประชุมรีโอ+๒๐

๔.๔.๑ การแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

จากการที่ผู้นำของประเทศต่างๆ รวมถึงประเทศไทย ได้รับรองเอกสารผลลัพธ์ของการประชุมรีโอ+๒๐ ที่เรียกว่า “อนาคตที่เราต้องการ (The future we want)” ซึ่งเป็นเอกสารที่มีผลผูกพันทางกฎหมาย แต่่นว่าเป็นคำมั่นที่ประมุข ผู้นำประเทศและผู้บริหารระดับสูงได้ให้การรับรอง ประเทศไทยจึงนำผลลัพธ์ของการประชุมดังกล่าวมาเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ หรือแผนปฏิบัติการในระดับประเทศ ทั้งในด้านการจัดความยากจนและความหิวโหย การส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน การสร้างความมั่นคงทางด้านอาหารสำหรับคนรุ่นปัจจุบันและอนาคต การฟื้นฟูภาคเกษตรกรรมและการพัฒนาชนบทด้วยวิธีการอย่างยั่งยืน ที่เป็นมิตรกับเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม การปรับปรุงการบริการด้านพลังงาน และการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ ต่อไป

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้เสนอผลการประชุมรีโอ+๒๐ ให้คณะรัฐมนตรีพิจารณา มอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องปฏิบัติตามผลลัพธ์ของการประชุมรีโอ+๒๐ พร้อมทั้งได้เสนอให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการใหม่หรือทบทวน “คณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” ซึ่งเป็นคณะกรรมการระดับชาติ โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน และมีผู้แทนระดับสูงของกระทรวงและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นกรรมการ เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศทั้งในด้าน เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ที่เป็นสามเสาหลักของการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้เป็นไปได้อย่าง สอดคล้องกัน และเพื่อกำหนดกรอบนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างบูรณาการ ตลอดจนกำกับและขับเคลื่อนการดำเนินงานของหน่วยงานต่างๆ เพื่อให้เกิดการอนูวัตตามผลลัพธ์ของการประชุมรีโอ+๒๐ อย่างเป็นระบบทั้งในส่วนของการดำเนินงานในระดับประเทศและระดับโลก

คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยมี นายกรัฐมนตรีเป็นประธาน รองนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายให้กำกับกระทรวง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นรองประธานกรรมการคนที่ ๑ รัฐมนตรีว่าการกระทรวง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นรองประธานกรรมการคนที่ ๒ และผู้แทนจากหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง ๒๔ ท่านเป็นกรรมการ ได้แก่

- ๑) ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี
- ๒) ปลัดกระทรวงการคลัง
- ๓) ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ
- ๔) ปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา
- ๕) ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
- ๖) ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

- ๗) ปลัดกระทรวงคมนาคม
- ๘) ปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- ๙) ปลัดกระทรวงพลังงาน
- ๑๐) ปลัดกระทรวงพาณิชย์
- ๑๑) ปลัดกระทรวงมหาดไทย
- ๑๒) ปลัดกระทรวงแรงงาน
- ๑๓) ปลัดกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
- ๑๔) ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
- ๑๕) ปลัดกระทรวงสาธารณสุข
- ๑๖) ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม
- ๑๗) เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
- ๑๘) ผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณ
- ๑๙) รองประธานสถาบันวิจัยจุฬาภรณ์ หรือผู้แทน
- ๒๐) ประธานสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย หรือผู้แทน
- ๒๑) ประธานสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย หรือผู้แทน
- ๒๒) ประธานสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย หรือผู้แทน
- ๒๓) ประธานมูลนิธิสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย หรือผู้แทน
- ๒๔) ผู้อำนวยการสถาบันธรรมรัฐเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม หรือผู้แทน

นอกจากนี้ ยังมีผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเป็นที่ประจักษ์ในด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สุขภาพ และกฎหมายระหว่างประเทศ หรือด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และพลังงาน เป็นต้น ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้เป็น กรรมการอีก ๔ ท่าน

ทั้งนี้ มีเลขาธิการสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็น กรรมการและเลขานุการ เจ้าหน้าที่สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เจ้าหน้าที่สำนักงานความร่วมมือด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็น กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๔.๔.๒ การจัดทำนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน

ประเทศไทยได้ดำเนินการเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยได้น้อมนำปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช มาบรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๔๙) ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔) และ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙) ซึ่งเป็นแผนพัฒนาของประเทศไทยฉบับปัจจุบัน โดยมีเป้าหมายหลักที่จะสร้างสังคมที่เป็นสุข มีการพัฒนาและการเติบโตอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน โดยมุ่งที่จะลดความเหลื่อมล้ำ

ทางสังคม การจัดปัญหาความยากจน (Balanced Growth) นอกจากนี้ ยังมุ่งเน้นการส่งเสริมแบบแผนการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งเน้นการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่ “เศรษฐกิจสีเขียว” ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนของประชาคมโลกที่ปรากฏในเอกสารผลลัพธ์การประชุมรีโอ+๒๐ ที่ประเทศไทยได้ร่วมให้คำมั่นไว้

นอกจากนี้ รัฐบาลยังได้จัดทำยุทธศาสตร์ประเทศ (Country Strategy) เพื่อให้คนไทยมีความกินดีอยู่ดี มีความเสมอภาคและเป็นธรรมในสังคม ประกอบกับประเทศไทยมีขีดความสามารถในการแข่งขันกับประชาคมโลกได้ ซึ่งหลักการของยุทธศาสตร์ คือ “**ต่อยอดรายได้จากฐานเดิม สร้างรายได้จากโอกาสใหม่ เพื่อความสมดุล และการพัฒนาอย่างยั่งยืน**” ยุทธศาสตร์ประเทศประกอบด้วย ๔ ยุทธศาสตร์หลัก (สำนักงานนโยบายและแผน กระทรวงมหาดไทย, ๒๕๕๖) ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ : การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศเพื่อหลุดพ้นจากประเทศรายได้ปานกลาง (Growth & Competitiveness) ประกอบด้วย ๙ ประเด็นหลัก ได้แก่ ด้านการเกษตร ด้านอุตสาหกรรม ด้านการท่องเที่ยวและบริการ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านพลังงาน ด้านการเชื่อมโยงเศรษฐกิจในภูมิภาค ด้านการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขัน ด้านการวิจัยและพัฒนา ด้านการพัฒนาพื้นที่เมืองเพื่อเชื่อมโยงโอกาสจากอาเซียน

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ : การลดความเหลื่อมล้ำ (Inclusive Growth) ประกอบด้วย ๘ ประเด็นหลัก ได้แก่ การพัฒนาคุณภาพการศึกษา การยกระดับคุณภาพชีวิตและมาตรฐานบริการสาธารณสุข การจัดสวัสดิการสังคมและการดูแลผู้สูงอายุ เด็ก สตรี และผู้ด้อยโอกาส การสร้างโอกาสและรายได้ แก่วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) และเศรษฐกิจชุมชน แรงงาน ระเบียบยุติธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ การต่อต้านการคอร์รัปชัน สร้างธรรมาภิบาลและความโปร่งใส และการสร้างองค์ความรู้เรื่องอาเซียน

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ : การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Green Growth) ประกอบด้วย ๔ ประเด็นหลัก ได้แก่ การส่งเสริมการผลิตและการบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมการลดก๊าซเรือนกระจกและการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การบริหารจัดการทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การสร้างสังคมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ดำเนินการยกร่างยุทธศาสตร์การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๕๗-๒๕๖๑ ด้วย

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ : การสร้างความสมดุลและปรับระบบบริหารจัดการภาครัฐ (Internal Process) ประกอบด้วย ๘ ประเด็นหลัก ได้แก่ กรอบแนวทางและการปฏิรูปกฎหมาย การปรับโครงสร้างระบบราชการ การพัฒนากำลังคนภาครัฐ การปรับโครงสร้างภาษี การจัดสรรงบประมาณ การพัฒนาสินทรัพย์ราชการที่ไม่ได้ใช้งานให้เกิดประโยชน์สูงสุด การแก้ปัญหาความมั่นคง จังหวัดชายแดนภาคใต้และเสริมสร้างความมั่นคงในอาเซียน และการปฏิรูปการเมือง

จากที่กล่าวมาแล้วจะเห็นว่า ประเทศไทยมีการดำเนินงานด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนมานานกว่า ๓๐ ปี ทั้งในรูปของการดำเนินการเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภายในประเทศตามพระราชดำริ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งเป็นแนวคิดการพัฒนาบนรากฐานของวัฒนธรรมไทย ดังจะเห็นได้จากการกำหนดนโยบายและแผนการบริหารจัดการในระดับประเทศ จนถึงการปฏิบัติในระดับท้องถิ่นและชุมชน นอกจากนี้ ประเทศไทยยังได้ร่วมมือกับสหประชาชาติในการปฏิบัติตามคำมั่นที่ประเทศไทยได้ให้ไว้ในเวทีการประชุมสหประชาชาติที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาในมิติด้านสิ่งแวดล้อม รวมถึงการเข้าร่วมเป็นภาคีข้อตกลงพหุภาคีด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมฉบับต่างๆ ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์สูงสุดของประชาชนชาวไทยทั้งรุ่นปัจจุบันและอนาคต

“...การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐานคือความพอมีพอกิน พอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน ใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัดแต่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เมื่อได้พื้นฐานที่มั่นคงพร้อมพอสมควรและปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญและฐานะเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป หากมุ่งแต่จะทุ่มสร้าง ความเจริญยกเศรษฐกิจให้รวดเร็วแต่ประการเดียว โดยไม่ให้แผนปฏิบัติการสัมพันธ์กับสภาวะของประเทศและของประชาชน โดยสอดคล้องด้วย ก็จะเกิดความไม่สมดุลในเรื่องต่างๆ ขึ้น ซึ่งอาจกลายเป็นความยุ่งยากล้มเหลวได้ในที่สุด ดังเห็นได้ที่อารยประเทศกำลังประสบปัญหาทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงในเวลานี้ การช่วยเหลือสนับสนุนประชาชนในการประกอบอาชีพและตั้งตัวให้มีความพอกิน พอใช้ก่อนอื่นเป็นพื้นฐานนั้น เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งยวด เพราะผู้ที่มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเอง ย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าระดับที่สูงได้ต่อไปโดยแน่นอน ส่วนการถือหลักที่จะส่งเสริมความเจริญให้ค่อยเป็นไปตามลำดับ ด้วยความรอบคอบระมัดระวังและประหยัดนั้น ก็เพื่อป้องกันความผิดพลาดล้มเหลวและเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จได้แน่นอนบริบูรณ์...”

พระบรมราโชวาท เมื่อวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๑๗

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการต่างประเทศ (๒๕๓๕). หนังสือกราบเรียนนายกรัฐมนตรี เรื่อง ผลการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา. ลงวันที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๓๕.
- กระทรวงการต่างประเทศ (๒๕๔๕). หนังสือกราบเรียนนายกรัฐมนตรี เรื่อง ผลการประชุมสุดยอดโลกว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน. ลงวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๕.
- กระทรวงการต่างประเทศ. (๒๕๓๗). แผนปฏิบัติการ ๒๑ เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน. แปลและเรียบเรียงจาก The Earth Summit's Agenda for Change. กรุงเทพมหานคร: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- กรมควบคุมมลพิษ. การประชุมที่สำคัญของสหประชาชาติด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน. สืบค้นจาก http://www.pcd.go.th/info_serv/en_pol_sustainable.html#s5. (วันที่ค้นข้อมูล ๑๒ มิถุนายน ๒๕๕๖).
- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. รายงานสรุปผลการประชุม “LA 21...สู่ท้องถิ่นไทยน่าอยู่อย่างยั่งยืน ปีที่ ๕. ในโครงการส่งเสริมพหุภาคีในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนภายใต้แผนปฏิบัติการ ๒๑ ระดับท้องถิ่น. กรุงเทพฯ.
- พุทธศรีศิริบรรณพิทักษ์. (๒๕๕๕). การจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน: พื้นฐานการศึกษาด้านเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อม. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยสัมพันธ์.
- พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต) (๒๕๔๖). การพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร. สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย. สถานการณ์การผลิตในประเทศไทย. สืบค้นจาก http://www.tei.or.th/scs/pdf/scs_product_situation.pdf. (วันที่ค้นข้อมูล ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๕๖).
- สำนักความร่วมมือด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (๒๕๔๙). การดำเนินงานของประเทศไทยตามข้อตกลงพหุภาคีด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ. กรุงเทพมหานคร: บริษัท อินทิเกรเต็ด โปรโมชัน เทคโนโลยี จำกัด.
- สำนักความร่วมมือด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (๒๕๔๙). แผนการดำเนินงานโจอันเนสเบิร์ก. กรุงเทพมหานคร: บริษัท อินทิเกรเต็ด โปรโมชัน เทคโนโลยี จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๘ (พ.ศ. ๒๕๔๐-๒๕๔๔). สืบค้นจาก <http://www.nesdb.go.th>. (วันที่ค้นข้อมูล ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๕๖).
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๔๙). สืบค้นจาก <http://www.nesdb.go.th>. (วันที่ค้นข้อมูล ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๕๖).

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔). สืบค้นจาก <http://www.nesdb.go.th>. (วันที่ค้นข้อมูล ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๕๖).

สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (๒๕๔๗). รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการอนุรักษ์ตามแผนปฏิบัติการ ๒๑ และการพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (๒๕๕๓). รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการพัฒนาต้นแบบท่าที่ไทยในข้อตกลงสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ: กรณีศึกษา ปฏิกิริยาเรือและการขนส่งของเสียอันตรายข้ามเขตแดน. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สำนักงานมูลนิธิชัยพัฒนา. (๒๕๕๐). เศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่. กรุงเทพมหานคร: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. ความเป็นมา. สืบค้นจาก <http://www.onep.go.th>. (วันที่ค้นข้อมูล ๑๑ กันยายน ๒๕๕๖).

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (๒๕๕๐). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐. กรุงเทพฯ: สำนักการพิมพ์สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

อัสฎาพร ไกรพานนท์. (๒๕๕๔). รายงานการศึกษาส่วนบุคคลเรื่อง การเจรจาความร่วมมือระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย กรณี Rio+๒๐. หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ ๓ ปี ๒๕๕๔. สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการกระทรวงการต่างประเทศ

สำนักงานนโยบายและแผน กระทรวงมหาดไทย. ยุทธศาสตร์ประเทศ. สืบค้นจาก <http://www.ppb.moi.go.th/midev02/upload/ASEAN%20Strategy%20MOI%203.pdf> (วันที่ค้นข้อมูล ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๕๖).

Brundtland Commission. (1987). *Our Common Future: Report of the World Commission on Environment and Development*. สืบค้นจาก <http://www.un-documents.net/our-common-future.pdf>. (วันที่ค้นข้อมูล ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๕๖).

Office of International Cooperation on Natural Resources and Environment. (2006). *Johannesburg Plan of Implementation*. Bangkok: Integrated Promotion Technology Co., Ltd.

United Nations. (1993). *Earth Summit: Agenda 21: the United Nations Environment Program of action from Rio*. New York: United Nations Department of Public Information.

United Nations. (1972). *Declaration of the United Nations Conference on the Human Environment*. สืบค้นจาก <http://www.unep.org/Documents.Multilingual/Default.asp?documentid=97&articleid=1503> (วันที่ค้นข้อมูล ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๕๖).

ภาคผนวก ก

ปฏิญญาริโอว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา ค.ศ. ๑๙๙๒

ปฏิญญาริโอว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา ค.ศ. ๑๙๙๒ (Rio Declaration on Environment and Development, 1992) เป็นผลจากการประชุมขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อม ณ กรุงรีโอเดจาเนโร สหพันธ์สาธารณรัฐบราซิล ระหว่างวันที่ ๕-๑๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๕ (ค.ศ. ๑๙๙๒) ซึ่งใช้เป็นพื้นฐานในการจัดทำข้อตกลงระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืนและเป็นพื้นฐานที่แต่ละประเทศได้นำไปพัฒนาเป็นกฎหมายภายในประเทศ

หลักการที่สำคัญโดยสรุปของปฏิญญาริโอว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา ค.ศ. ๑๙๙๒ ประกอบด้วย ๒๗ หลักการ ดังนี้

Principle No.	หลักการที่
1. Human beings are at the centre of concerns for sustainable development. They are entitled to a healthy and productive life in harmony with nature.	๑. มนุษย์เป็นศูนย์กลางของการพัฒนาอย่างยั่งยืน และมีสิทธิในการใช้ชีวิตที่อุดมสมบูรณ์และแข็งแรงอย่างกลมกลืนกับธรรมชาติ
2. States have, in accordance with the Charter of the United Nations and the principles of international law, the sovereign right to exploit their own resources pursuant to their own environmental and developmental policies, and the responsibility to ensure that activities within their jurisdiction or control do not cause damage to the environment of other States or of areas beyond the limits of national jurisdiction.	๒. รัฐมีสิทธิอธิปไตยตามกฎหมายระหว่างประเทศ ในการแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรของตนตามนโยบายด้านการพัฒนาและสิ่งแวดล้อมของแต่ละรัฐ และมีความรับผิดชอบที่จะประกันว่า กิจกรรมภายในเขตอำนาจหรือการควบคุมของรัฐจะไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมของรัฐอื่น หรือพื้นที่ที่อยู่นอกเขตอำนาจของรัฐของตนเอง
3. The right to development must be fulfilled so as to equitably meet developmental and environmental needs of present and future generations.	๓. สิทธิในการพัฒนาจะต้องได้รับการตอบสนอง เพื่อให้บรรลุความต้องการด้านสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาของคนทั้งในปัจจุบันและรุ่นอนาคตอย่างเท่าเทียม

Principle No.	หลักการที่
4. In order to achieve sustainable development, environmental protection shall constitute an integral part of the development process and cannot be considered in isolation from it.	๔. เพื่อให้บรรลุถึงการพัฒนาที่ยั่งยืน การคุ้มครองสิ่งแวดล้อมจะต้องได้รับการบูรณาการให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนา และไม่สามารถจะแยกทั้งสองสิ่งออกจากกันได้
5. All States and all people shall cooperate in the essential task of eradicating poverty as an indispensable requirement for sustainable development, in order to decrease the disparities in standards of living and better meet the needs of the majority of the people of the world.	๕. รัฐและประชาชนทั้งหลายจะต้องร่วมมือกันในการดำเนินงานเพื่อขจัดความยากจน ซึ่งเป็นเงื่อนไขที่ขาดไม่ได้ของการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งนี้ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำของมาตรฐานในการดำรงชีวิต และเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของคนส่วนใหญ่ในโลกให้ดีขึ้น
6. The special situation and needs of developing countries, particularly the least developed and those most environmentally vulnerable, shall be given special priority. International actions in the field of environment and development should also address the interests and needs of all countries.	๖. สถานะและความจำเป็นของประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศพัฒนาน้อยที่สุดและประเทศที่มีสิ่งแวดล้อมที่เปราะบาง ควรได้รับการพิจารณาเป็นพิเศษ การดำเนินการระหว่างประเทศ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาและสิ่งแวดล้อมควรจะต้องตอบสนองต่อผลประโยชน์และความต้องการของทุกประเทศ
7. States shall cooperate in a spirit of global partnership to conserve, protect and restore the health and integrity of the Earth's ecosystem. In view of the different contributions to global environmental degradation, States have common but differentiated responsibilities. The developed countries acknowledge the responsibility that they bear in the international pursuit of sustainable development in view of the pressures their societies place on the global environment and of the technologies and financial resources they command.	๗. ด้วยความมุ่งมั่นในการเป็นหุ้นส่วนระดับโลก รัฐทั้งหลายจะต้องร่วมมือกันในการอนุรักษ์ คุ้มครอง และฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์และความมั่นคงของระบบนิเวศโลก เนื่องจากความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมโลกที่แต่ละรัฐก่ออยู่ในระดับที่แตกต่างกัน รัฐทั้งหลายมีความรับผิดชอบบรวมนในระดับที่แตกต่างกัน ประเทศที่พัฒนาแล้วยอมรับถึงความรับผิดชอบในการดำเนินการระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยพิจารณาจากแรงกดดันต่อสิ่งแวดล้อมโลก ที่สังคมของประเทศพัฒนาแล้วก่อขึ้น และเทคโนโลยีและทรัพยากรด้านการเงินของประเทศเหล่านี้

Principle No.	หลักการที่
8. To achieve sustainable development and a higher quality of life for all people, States should reduce and eliminate unsustainable patterns of production and consumption and promote appropriate demographic policies.	๘. เพื่อให้บรรลุถึงการพัฒนายั่งยืนและคุณภาพชีวิตที่สูงขึ้นของประชาชนทั้งหมด รัฐทั้งหลายควรจะต้องลดและกำจัดรูปแบบการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน และส่งเสริมนโยบายด้านประชากรศาสตร์ที่เหมาะสม
9. States should cooperate to strengthen endogenous capacity-building for sustainable development by improving scientific understanding through exchanges of scientific and technological knowledge, and by enhancing the development, adaptation, diffusion and transfer of technologies, including new and innovative technologies.	๙. รัฐทั้งหลายควรจะต้องร่วมมือกันในการเสริมสร้างขีดความสามารถภายในรัฐสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน ด้วยการเพิ่มความเข้าใจทางวิทยาศาสตร์โดยการแลกเปลี่ยนความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตลอดจนส่งเสริมการพัฒนา การดัดแปลง การกระจายและการถ่ายทอดเทคโนโลยีรวมทั้งเทคโนโลยีใหม่และสร้างสรรค์
10. Environmental issues are best handled with the participation of all concerned citizens, at the relevant level. At the national level, each individual shall have appropriate access to information concerning the environment that is held by public authorities, including information on hazardous materials and activities in their communities, and the opportunity to participate in decision-making processes. States shall facilitate and encourage public awareness and participation by making information widely available. Effective access to judicial and administrative proceedings, including redress and remedy, shall be provided.	๑๐. การจัดการประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมที่ดีที่สุดได้แก่ การให้ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดมีส่วนร่วมในทุกระดับ ในระดับชาตินั้น ประชาชนแต่ละคนจะต้องมีช่องทางที่เหมาะสมในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของหน่วยงานรัฐ รวมทั้งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับวัตถุและกิจกรรมอันตรายในชุมชนของเขา และจะต้องมีโอกาสในการเข้าร่วมในกระบวนการตัดสินใจ รัฐทั้งหลายจะต้องอำนวยความสะดวก และส่งเสริมการสร้างความตระหนัก และการมีส่วนร่วมของสาธารณชนด้วยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึง จะต้องจัดให้มีการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและการปกครองที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งรวมถึงการแก้ไขและเยียวยาความเสียหายด้วย
11. States shall enact effective environmental legislation. Environmental standards, management objectives and priorities should reflect the environmental and developmental context to which they	๑๑. รัฐทั้งหลายจะต้องตรากฎหมายด้านสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพ การกำหนดมาตรฐานสิ่งแวดล้อม วัตถุประสงค์ในการจัดการและการจัดลำดับความสำคัญต้องสะท้อนถึงเนื้อหาของการพัฒนา และสิ่งแวดล้อมที่จะนำไปใช้ มาตรฐานที่ใช้ใน

Principle No.	หลักการที่
apply. Standards applied by some countries may be inappropriate and of unwarranted economic and social cost to other countries, in particular developing countries.	บางประเทศอาจไม่มีความเหมาะสมและอาจสร้างต้นทุนทางสังคมและด้านเศรษฐศาสตร์อย่างไม่มีเหตุผลต่ออีกประเทศหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศกำลังพัฒนา
12. States should cooperate to promote a supportive and open international economic system that would lead to economic growth and sustainable development in all countries, to better address the problems of environmental degradation. Trade policy measures for environmental purposes should not constitute a means of arbitrary or unjustifiable discrimination or a disguised restriction on international trade. Unilateral actions to deal with environmental challenges outside the jurisdiction of the importing country should be avoided. Environmental measures addressing transboundary or global environmental problems should, as far as possible, be based on an international consensus.	๑๒. รัฐทั้งหลายควรจะต้องร่วมมือกันในการส่งเสริมระบบเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่เปิดและสนับสนุนกัน ซึ่งจะนำไปสู่การเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนาอย่างยั่งยืนในทุกประเทศ และนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมด้านสิ่งแวดล้อมได้ดีขึ้น มาตรการของนโยบายการค้า เพื่อวัตถุประสงค์ด้านสิ่งแวดล้อมไม่ควรจะก่อให้เกิดการกระทำตามอำเภอใจ การเลือกปฏิบัติที่ไม่มีเหตุผล หรือการแฝงรูปของการกีดกันทางการค้าระหว่างประเทศ ควรจะหลีกเลี่ยงการดำเนินการฝ่ายเดียวในการจัดการความท้าทายด้านสิ่งแวดล้อมที่อยู่นอกเขตอำนาจของประเทศนำเข้า มาตรการด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมโลกหรือปัญหาข้ามพรมแดนควรจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเห็นพ้องต้องกันระหว่างประเทศให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้
13. States shall develop national law regarding liability and compensation for the victims of pollution and other environmental damage. States shall also cooperate in an expeditious and more determined manner to develop further international law regarding liability and compensation for adverse effects of environmental damage caused by activities within their jurisdiction or control to areas beyond their jurisdiction.	๑๓. รัฐทั้งหลายจะต้องพัฒนากฎหมายภายในเกี่ยวกับความรับผิดชอบและการเยียวยาผู้เสียหายจากมลพิษและด้านสิ่งแวดล้อมอื่น รัฐทั้งหลายจะต้องร่วมมือกันอย่างรวดเร็วและจริงจังที่จะพัฒนากฎหมายระหว่างประเทศเกี่ยวกับความรับผิดชอบและการเยียวยาผลกระทบจากความเสียหายด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากกิจกรรมภายในเขตอำนาจหรือเขตควบคุมจนถึงบริเวณนอกเขตอำนาจรัฐ
14. States should effectively cooperate to discourage or prevent the relocation and transfer to other States of any activities and	๑๔. รัฐทั้งหลายควรจะต้องร่วมมือกันอย่างมีประสิทธิภาพในการลดและป้องกันการย้ายสถานที่หรือเคลื่อนย้ายกิจกรรมหรือวัตถุที่ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมทาง

Principle No.	หลักการที่
substances that cause severe environmental degradation or are found to be harmful to human health.	สิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรงหรือพบว่าเป็นอันตรายต่อสุขภาพของมนุษย์
15. In order to protect the environment, the precautionary approach shall be widely applied by States according to their capabilities. Where there are threats of serious or irreversible damage, lack of full scientific certainty shall not be used as a reason for postponing cost-effective measures to prevent environmental degradation.	๑๕. เพื่อการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม รัฐจะต้องใช้วิธีการป้องกันล่วงหน้าอย่างแพร่หลายตามความสามารถของตน เมื่อปรากฏว่ามีสิ่งที่จะก่อให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงหรือไม่สามารถทำให้กลับคืนสู่สภาพเดิมได้ รัฐจะต้องไม่นำเหตุผลการขาดความชัดเจนทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในการเลื่อนการใช้มาตรการที่มีประสิทธิภาพและคุ้มค่าในการป้องกันความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม
16. National authorities should endeavour to promote the internalization of environmental costs and the use of economic instruments, taking into account the approach that the polluter should, in principle, bear the cost of pollution, with due regard to the public interest and without distorting international trade and investment.	๑๖. หน่วยงานของชาติควรพยายามส่งเสริมให้ต้นทุนด้านสิ่งแวดล้อมเป็นต้นทุนภายในและส่งเสริมการใช้เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ โดยคำนึงถึงหลักการที่ว่า ผู้ก่อมลพิษควรจะต้องรับผิดชอบต่อค่าใช้จ่ายของการก่อมลพิษ และคำนึงถึงประโยชน์สาธารณะโดยปราศจากการบิดเบือนการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ
17. Environmental impact assessment, as a national instrument, shall be undertaken for proposed activities that are likely to have a significant adverse impact on the environment and are subject to a decision of a competent national authority.	๑๗. จะต้องมีการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมเป็นมาตรการภายในประเทศ สำหรับกิจกรรมที่น่าจะก่อให้เกิดผลกระทบอย่างร้ายแรงต่อสิ่งแวดล้อม และอยู่ภายใต้การตัดสินใจของหน่วยงานของรัฐ
18. States shall immediately notify other States of any natural disasters or other emergencies that are likely to produce sudden harmful effects on the environment of those States. Every effort shall be made by the international community to help States so afflicted.	๑๘. รัฐทั้งหลายจะต้องแจ้งรัฐอื่นทันทีถึงภัยพิบัติหรือเหตุฉุกเฉินอื่นที่น่าจะก่อให้เกิดผลกระทบทันที ซึ่งเป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมของรัฐอื่น ประชาคมระหว่างประเทศจะต้องใช้ความพยายามทุกวิถีทางในการช่วยเหลือรัฐที่ประสบภัยดังกล่าว

Principle No.	หลักการที่
19. States shall provide prior and timely notification and relevant information to potentially affected States on activities that may have a significant adverse transboundary environmental effect and shall consult with those States at an early stage and in good faith.	๑๙. รัฐทั้งหลายจะต้องแจ้งล่วงหน้า อย่างทันเวลา พร้อมทั้ง ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับรัฐอื่นที่อาจจะได้รับผลกระทบจากกิจกรรมของตนซึ่งอาจก่อให้เกิดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมข้ามแดนอย่างร้ายแรง และจะต้องปรึกษากับรัฐเหล่านั้นตั้งแต่ในระยะแรกๆ โดยสุจริตใจ
20. Women have a vital role in environmental management and development. Their full participation is therefore essential to achieve sustainable development.	๒๐. สตรีมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาและจัดการสิ่งแวดล้อม ดังนั้น การมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ของสตรีจึงจำเป็นต่อการบรรลุถึงการพัฒนาที่ยั่งยืน
21. The creativity, ideals and courage of the youth of the world should be mobilized to forge a global partnership in order to achieve sustainable development and ensure a better future for all.	๒๑. ความคิดสร้างสรรค์ อุดมคติ และความกล้าหาญของเยาวชนของโลกควรถูกนำมาขับเคลื่อนให้เกิดความเป็นหุ้นส่วนโลก เพื่อบรรลุถึงการพัฒนาที่ยั่งยืนและอนาคตที่ดีขึ้นของทุกคน
22. Indigenous people and their communities and other local communities have a vital role in environmental management and development because of their knowledge and traditional practices. States should recognize and duly support their identity, culture and interests and enable their effective participation in the achievement of sustainable development.	๒๒. ชนพื้นเมืองและชุมชนของเขา รวมทั้งคนในท้องถิ่นกลุ่มอื่นๆ มีบทบาทสำคัญในการจัดการและการพัฒนาสิ่งแวดล้อม เพราะเขามีความรู้และมีแนวปฏิบัติสืบทอดกันมา รัฐทั้งหลายควรจะต้องยอมรับและให้การสนับสนุนอย่างเหมาะสมต่อเอกลักษณ์ วัฒนธรรม และประโยชน์ของพวกเขา รวมทั้งทำให้เขามีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้บรรลุถึงการพัฒนาที่ยั่งยืน
23. The environment and natural resources of people under oppression, domination and occupation shall be protected.	๒๓. สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติของประชาชนที่อยู่ภายใต้การกดขี่ อิทธิพลและการยึดครองจะต้องได้รับการคุ้มครอง
24. Warfare is inherently destructive of sustainable development. States shall therefore respect international law providing protection for the environment	๒๔. การสงครามโดยเนื้อแท้แล้วเป็นการทำลายการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนั้น รัฐทั้งหลายจะต้องเคารพกฎหมายระหว่างประเทศที่ให้การคุ้มครองสิ่งแวดล้อมในระหว่างเวลาที่เกิดการขัดแย้งที่มี

Principle No.	หลักการที่
in times of armed conflict and cooperate in its further development, as necessary.	การใช้อาวุธ และจะต้องร่วมมือกันในการพัฒนา กฎหมายในเรื่องนี้อีกต่อไปตามความจำเป็น
25. Peace, development and environmental protection are interdependent and indivisible.	๒๕. สันติภาพ การพัฒนาและการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และจะแยกออกจากกันไม่ได้
26. States shall resolve all their environmental disputes peacefully and by appropriate means in accordance with the Charter of the United Nations.	๒๖. รัฐทั้งหลายจะต้องแก้ไขข้อขัดแย้งด้าน สิ่งแวดล้อมอย่างสันติ และด้วยวิธีการที่เหมาะสม ตามกฎบัตรสหประชาชาติ
27. States and people shall cooperate in good faith and in a spirit of partnership in the fulfillment of the principles embodied in this Declaration and in the further development of international law in the field of sustainable development.	๒๗. รัฐและประชาชนทั้งหลายจะต้องร่วมมือกัน โดยสุจริตและด้วยความมุ่งมั่นของการเป็นหุ้นส่วน ในการกระทำตามหลักการในปฏิญญา และในการ พัฒนากฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา อย่างยั่งยืน

ดัดแปลงมาจาก

สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการพัฒนาต้นแบบท่าทีไทยในข้อตกลงสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ: กรณีศึกษา ปฏิญญาริโอและการขนส่งของเสียอันตรายข้ามเขตแดน. สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษา แห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓

ท่านสามารถดูรายละเอียดข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ :<http://www.un.org/documents/ga/conf151/aconf15126-1annex1.htm>

ภาคผนวก ข

หัวข้อหลักของแผนปฏิบัติการ ๒๑ (Agenda 21)

แผนปฏิบัติการ ๒๑ ประกอบด้วย บทนำ (อารัมภบท) และ ๔ ส่วนหลัก (กระทรวงการต่างประเทศ, ๒๕๓๗) ได้แก่

(๑) อารัมภบทของแผนปฏิบัติการ ๒๑ (Preamble to Agenda 21)

ส่วนที่ ๑ มิติด้านสังคมและเศรษฐกิจ (Social and Economic Dimensions)

(๒) ความร่วมมือระหว่างประเทศ (International Cooperation)

(๓) การต่อสู้กับความยากจน (Combating Poverty)

(๔) การเปลี่ยนแปลงรูปแบบของการบริโภค (Changing Consumption Patterns)

(๕) ประชากรและความยั่งยืน (Population and Sustainability)

(๖) การคุ้มครองและส่งเสริมสุขภาพมนุษย์ (Protecting and Promoting Human Health)

(๗) การตั้งถิ่นฐานมนุษย์อย่างยั่งยืน (Sustainable Human Settlements)

(๘) การตัดสินใจเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Making Decisions for Sustainable Development)

ส่วนที่ ๒ การอนุรักษ์และการจัดการทรัพยากร (Conservation and Management of Resources)

(๙) การคุ้มครองชั้นบรรยากาศของโลก (Protecting the Atmosphere)

(๑๐) การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน (Managing Land Sustainably)

(๑๑) การแก้ไขปัญหาการตัดไม้ทำลายป่า (Combating Deforestation)

(๑๒) การแก้ไขปัญหาการแปรสภาพเป็นทะเลทรายและความแห้งแล้ง (Combating Desertification and Drought)

(๑๓) การพัฒนาอย่างยั่งยืนในพื้นที่ภูเขา (Sustainable Mountain Development)

(๑๔) การเกษตรอย่างยั่งยืนและการพัฒนาชนบท (Sustainable Agriculture and Rural Development)

(๑๕) การอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ (Conservation of Biological Diversity)

(๑๖) การจัดการเทคโนโลยีชีวภาพ (Management of Biotechnology)

(๑๗) การคุ้มครองและการจัดการมหาสมุทร (Protecting and Managing the Oceans)

(๑๘) การคุ้มครองและการจัดการแหล่งน้ำจืด (Protecting and Managing Fresh Water)

(๑๙) การใช้สารเคมีเป็นพิษอย่างปลอดภัยมากขึ้น (Safer Use of Toxic Chemicals)

(๒๐) การจัดการของเสียที่เป็นอันตราย (Managing Hazardous Wastes)

(๒๑) การจัดการของเสียที่เป็นของแข็งและน้ำโสโครก (Managing Solid Waste and Sewage)

(๒๒) การจัดการกากกัมมันตรังสี (Managing Radioactive Wastes)

ส่วนที่ ๓ การส่งเสริมบทบาทของกลุ่มที่สำคัญๆ (Strengthening the Role of Major Groups)

- (๒๓) อารัมภบทในการส่งเสริมบทบาทของกลุ่มที่สำคัญๆ (Preamble to Strengthening the Role of Major Groups)
- (๒๔) สตรีในการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Women in Sustainable Development)
- (๒๕) เด็กและเยาวชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Children and Youth in Sustainable Development)
- (๒๖) การส่งเสริมบทบาทของคนพื้นเมือง (Strengthening the Role of Indigenous People)
- (๒๗) ความร่วมมือกับองค์กรพัฒนาเอกชน (Partnership with NGOs)
- (๒๘) รัฐบาลท้องถิ่น (Local Authorities)
- (๒๙) คนงานและสหภาพแรงงาน (Workers and Trade Unions)
- (๓๐) ภาคธุรกิจและอุตสาหกรรม (Business and Industry)
- (๓๑) นักวิทยาศาสตร์และนักเทคโนโลยี (Scientists and Technologists)
- (๓๒) การส่งเสริมบทบาทของเกษตรกร (Strengthening the Role of Farmers)

ส่วนที่ ๔ วิธีการในการดำเนินงาน (Means of Implementation)

- (๓๓) การเงินสนับสนุนการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Financing Sustainable Development)
- (๓๔) การถ่ายทอดเทคโนโลยี (Technology Transfer)
- (๓๕) วิทยาศาสตร์เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Science for Sustainable Development)
- (๓๖) การศึกษา ฝึกอบรม และการตระหนักรู้ของสาธารณชน (Education, Training and Public Awareness)
- (๓๗) การสร้างสมรรถนะเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Creating Capacity for Sustainable Development)
- (๓๘) การจัดการองค์การเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Organizing for Sustainable Development)
- (๓๙) กฎหมายระหว่างประเทศ (International Law)
- (๔๐) ข้อมูลข่าวสารเพื่อการตัดสินใจ (Information for Decision-Making)

ท่านสามารถดูรายละเอียดข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่: <http://www.unep.org/Documents.Multilingual/Default.asp?DocumentID=52> หรือ <http://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/Agenda21.pdf>

ภาคผนวก ค

แผนการดำเนินงานโจฮันเนสเบิร์กว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน ของการประชุมสุดยอดโลกว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน (Johannesburg Plan of Implementation of the World Summit on Sustainable Development: JPOI)

แผนการดำเนินงาน JOPI เป็นกรอบแนวทางการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการ ๒๑ และข้อตกลงอื่นๆโดยอาศัยหลักการการพัฒนาอย่างมีบูรณาการด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม และหลักการความรับผิดชอบร่วมกัน ทั้งนี้การดำเนินการดังกล่าวต้องได้รับความร่วมมือระหว่างภาครัฐและกลุ่มต่างๆ ในสังคม และการมีธรรมาภิบาลทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศ โดยร่างกรอบการดำเนินงานมีประเด็นต่างๆ ดังนี้

๑. บทนำ
๒. การขจัดความยากจน (Poverty Eradication)
๓. การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตและการบริโภคที่ไม่ยั่งยืน (Changing unsustainable patterns of consumption and production)
๔. การป้องกันและการจัดการแหล่งทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม (Protection and managing the natural base of economic and social development)
๕. การพัฒนาที่ยั่งยืนในยุคโลกาภิวัตน์ (Sustainable development in globalizing world)
๖. สุขภาพอนามัยและการพัฒนาที่ยั่งยืน (Health and Sustainable development)
๗. การพัฒนาที่ยั่งยืนของรัฐกำลังพัฒนาที่เป็นเกาะขนาดเล็ก (Sustainable development of small island developing States)
๘. การพัฒนาที่ยั่งยืนในทวีปแอฟริกา (Sustainable development for Africa)
๙. โครงการของภูมิภาคอื่น (Other regional initiatives)
 - ๙.๑ การพัฒนาที่ยั่งยืนในกลุ่มประเทศลาตินอเมริกา (Sustainable development in Latin America and the Caribbean)
 - ๙.๒ การพัฒนาที่ยั่งยืนในเอเชียและแปซิฟิกอเมริกา (Sustainable development in Asia and the Pacific)
 - ๙.๓ การพัฒนาที่ยั่งยืนในเอเชียตะวันตกอเมริกา (Sustainable development in the West Asia region)
 - ๙.๔ การพัฒนาที่ยั่งยืนในยุโรป อเมริกา (Sustainable development in the Economic Commission for Europe region)

๑๐. วิธีการในการดำเนินงาน (Means of Implementation)

๑๑. กรอบสถาบันเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Institutional Framework for sustainable development)

๑๑.๑ วัตถุประสงค์ (Objectives)

๑๑.๒ การเสริมสร้างความเข้มแข็งของกรอบการดำเนินงานขององค์กรเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับนานาชาติ (Strengthening the institutional framework for sustainable development at the international level)

๑๑.๓ บทบาทของสมัชชาแห่งสหประชาชาติ (Role of the General Assembly)

๑๑.๔ บทบาทของคณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคม (Role of the Economic and Social Council)

๑๑.๕ บทบาทและหน้าที่คณะกรรมการว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน (Role and function of the Commission on Sustainable Development)

๑๑.๖ บทบาทขององค์กรระหว่างประเทศ (Role of international institution)

๑๑.๗ การเสริมสร้างความแข็งแกร่งขององค์กรเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับภูมิภาค (Strengthening the institutional arrangements for sustainable development at the regional level)

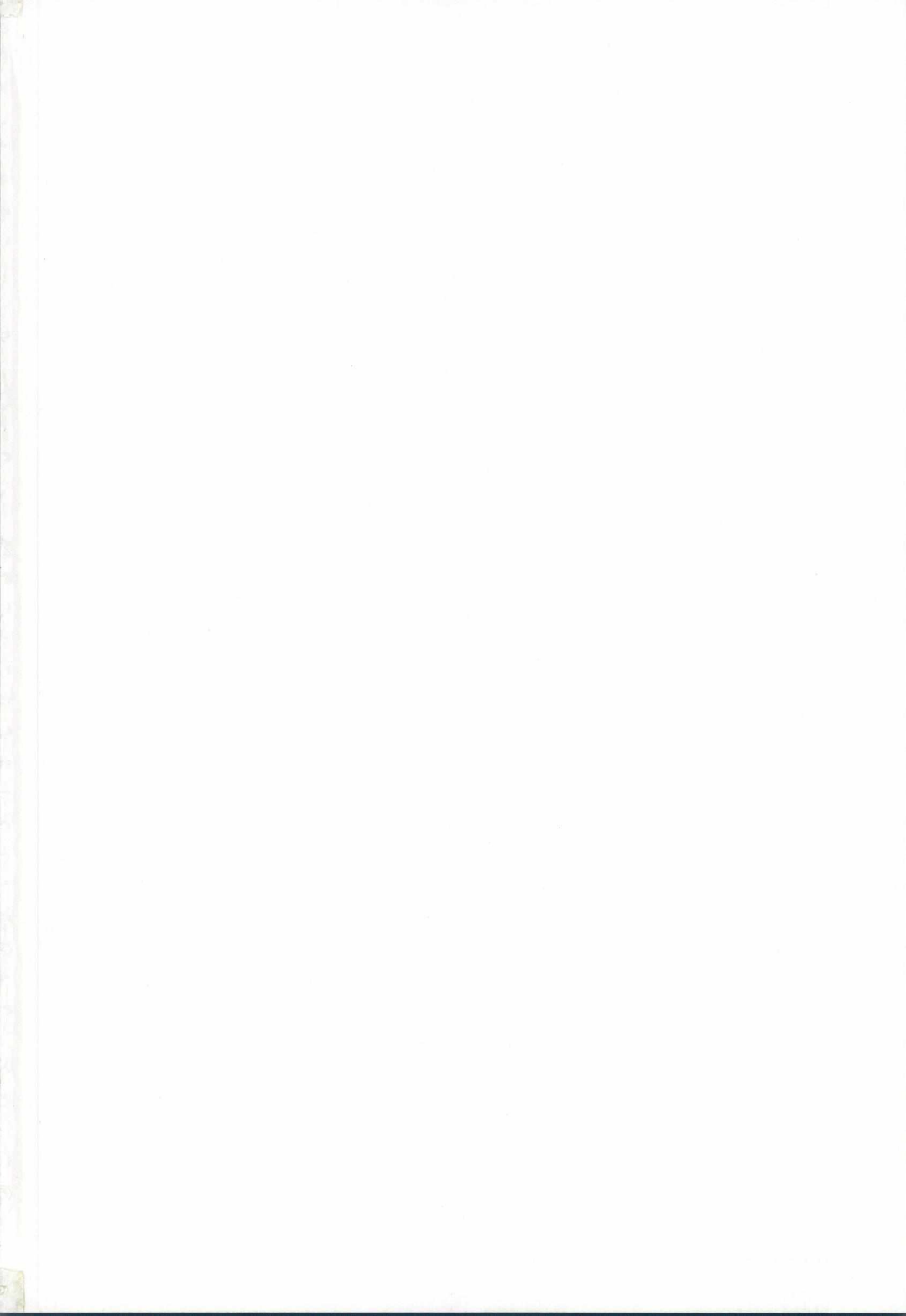
๑๑.๘ การเสริมสร้างความแข็งแกร่งของกรอบงานด้านองค์กรเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับประเทศ (Strengthening institutional frameworks for sustainable development at the national level)

๑๑.๙ การมีส่วนร่วมของกลุ่มหลัก (Participation of major groups)

ที่มา: สำนักความร่วมมือด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ, ๒๕๔๙
Office of International Cooperation on Natural Resources and Environment.
(2006)

ท่านสามารถดูรายละเอียดข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ :

http://www.un.org/esa/sustdev/documents/WSSD_POI_PD/English/WSSD_PlanImpl.pdf

สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๕๒ ซอยพหลโยธิน ๗ ถนนพหลโยธิน แขวงสามเสนใน เขตพญาไท

กรุงเทพฯ ๑๐๕๐๐ โทร. ๐ ๒๒๗๘ ๘๖๒๑